

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

En roll med ovisst innehåll, men självklar form

En kvalitativ intervjustudie om hur skolkuratorer resonerar
om sin professionella roll i relation till elevernas lärande
och utbildning

Jonathan Riegler & Viktor Wennström

Kandidatuppsats (SOPA 63)

VT22

Handledare: Mikael Sandgren

Abstract

Author(s): Jonathan Riegler & Viktor Wennström

Title: A role with uncertain content, but obvious form - A qualitative interview study about how school counselors reason regarding their professional role in relation to the pupils learning and education

Supervisor: Mikael Sandgren

Assessor: Christel Avendal

The aim of this study has been to achieve a greater understanding of school counselors' arguments regarding their professional role in relation to the pupils' learning and education. Previous research show a correlation with pupils' health and school achievement, which makes school counselors' reasoning regarding the same matter interesting. In this study, qualitative interviews have been conducted with six different school counselors in the southern region of Skåne. All school counselors are actively working in elementary schools with children of different ages. The aim of this study has been to understand the school counselors assignments, both direct and preventive and to understand the school counselor's perspective on the relation between health and school performance. Theories regarding professions and organizational features influencing the leeway have been used to understand the reasoning gained from our interviews. The questions that have been formulated to answer the purpose of the study contain school counselors' reasoning regarding cooperation, the possible relation between health and school achievement and their own assignments. The study shows that school counselors all agree on a relation between health and academic achievement but work differently trying to achieve the same goal: pupils' health which is explained as important for their academic achievement. Also, the study shows that school counselors generally strive towards working more preventively and less individualistically, which can be confirmed in previous research.

Keywords: School counselor, professional role, elementary school, profession.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla de skolkuratorer som tagit sig tid att svara på vårt inledande e-mail, men framför allt till de som tagit sig tiden att delta i denna studie. Utan er hade det inte blivit någon studie, så tack återigen. Vidare, vill vi rikta ett tack till vår handledare Mikael Sandgren som med ärlighet, raka svar och bra tips varit en stor del i studiens slutförande.

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Arbetsfördelning	7
1.5 Bakgrund	8
1.6 Förförståelse	9
2 Kunskapsläget	9
2.1 Introduktion	9
2.2 Samband mellan hälsa och skolgång	10
2.3 Skolkuratorns roll i ett multiprofessionellt team	11
2.4 Skolkuratorers handlingsutrymme	13
3 Teori	14
3.1 Handlingsutrymme	15
3.2 Professionsteori	16
4 Kvalitativ Metod	19
4.1 Metodologiska överväganden	19
4.2 Urval	21
4.3 Databearbetning och analysmetod	22
4.4 Metodens tillförlitlighet	23
4.4.1 Äkthet	23
4.4.2 Tillförlitlighet	25
4.5 Etiska överväganden	26
5 Resultat	28
5.1 Relationen mellan mående och utbildning.	29
5.2 Prioritering av mående kontra lärande	31
5.3 Arbetsuppgifter	34
5.4 Förebyggande arbete	37
5.5 Samverkan	39
6 Diskussion	43
6.1 Hur resonerar skolkuratoren kring relationen mellan mående och lärande?	43
6.2 Hur resonerar skolkuratoren kring arbetet med eleverna?	44
6.3 Hur resonerar skolkuratoren kring samarbetet med övrig skolpersonal?	45
6.4 Slutsater	46

6.5 Fortsatt forskning	47
7 Referenslista	48
8 Bilagor	51
8.1 Bilaga A - Intervjuguide	51
8.2 Bilaga B - Introduktionsbrev	52

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Enligt Skolverket (2022) har alla elever i förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan rätt till elevhälsa. Elevhälsan är insatt i det svenska skolsystemet med uppdrag att främja elevernas hälsa, arbeta förebyggande men även stödja eleverna i deras utveckling mot utbildningens mål (Skolverket 2022). Ylva Odenbring, Thomas Johansson & Johannes Lunneblad (2018) skriver kring elevhälsans roll för eleverna och vårdnadshavarna. De menar att elevhälsans roll är betydelsefull för att stötta utsatta elever och deras familjer. Det finns även en utmaning i att skapa ett elevhälsoteam som är fungerande och att den utmaningen bland annat handlar om att identifiera de olika professionellas roller inom elevhälsan (2018:27).

LaWanda Edwards, Ronald Grace och Gwendolyn King (2014) skriver om hur skolkuratorer och rektorer generellt inte sett varandra som ett partnerskap. De menar att modern forskning framhäver att om deras roller förstås rätt, kan detta partnerskap vara en viktig del i att uppnå akademisk framgång för eleverna (2014:35). Cristine Isaksson (2016:5) förklarar att skolan är ett främmande domän för socionomer. Detta område präglas av pedagogisk skollogik och genomsyras av lärarprofessionen (ibid.). Detta väcker frågor om yrkesrollen och dess uppgifter. Hur indragen är skolkuratoren i den pedagogiska skollogiken och hur ser skolkuratorns roll ut i förhållande till elevernas lärande och utbildning?

En studie gjord av Alberto Quilez-Robres, Nieves Moyano och Alejandra Cortés-Pascual (2021:14) visar på att personlig hälsa har ett samband med akademisk framgång. Därför är det av vikt att undersöka skolkuratorns roll i elevernas skolresultat, då kuratorn som en del av elevhälsan ska främja elevernas välmående, vilket i sin tur enligt Quilez-Robres, Moyano och Cortés-Pascual (2021:14) ger en inverkan i elevernas skolresultat. En central del av skolkuratorns arbete är kontakt eller möten med eleverna. Från Åsa Backlunds studie (2007:205) visar det sig att tjejer oftare besöker skolkuratoren på eget bevåg medan killar i större utsträckning kommer till skolkuratoren via lärare. I denna studie uppges även att det finns en större stress och oro bland eleverna i samband med terminssluten (Backlund, 2007:205).

Från Backlunds (2007:158f.) studie framkommer det även att skolkuratorer inom elevvård har en central roll i enskilda möten med elever och vårdnadshavare men även i planering av mål. Skolkuratoren som en del av de professionella inom skolverksamheten ska främja elevernas hälsa, välmående och se till att eleverna uppnår skolmålen. Efter vår sökning efter forskning inom området, uppfattas skolkuratorns egna resonemang gällande sin roll i att eleverna klarar kunskapskraven och skolmålen, vara närmast utforskat. Därför är det av intresse att undersöka vad skolkuratorer själva anser om sin roll i elevernas skolgång, ur ett professionellt perspektiv

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att förstå hur skolkuratorer resonerar om sin professionella roll i relation till elevernas utbildning och lärande.

1.3 Frågeställningar

- Hur resonerar skolkuratoren kring relationen mellan mående och lärande?
- Hur resonerar skolkuratoren kring arbetet med eleverna?
- Hur resonerar skolkuratoren kring samarbetet med övrig skolpersonal?

1.4 Arbetsfördelning

Arbetet har fördelats mellan studiens författare på ett jämnt vis. De två första intervjuerna genomfördes gemensamt och därefter delades intervjuerna upp mellan oss. Vi valde att transkribera varandras intervjuer för att båda skulle få en större översikt av det empiriska materialet. Skrivandet har i allra största mån genomförts tillsammans då vi har träffats varje skrivtillfälle och gemensamt arbetat med texten. Samtliga av studiens delar är på något vis skrivna av bägge författarna. Även om arbetet delats upp mellan oss, har vi båda redigerat, läst och skrivit under alla rubriker och varit högst delaktiga under studiens arbete, med samtliga delar.

1.5 Bakgrund

Skolkuratorer är en yrkesgrupp som tillsammans med bland annat skolsköterska och skolpsykolog ingår i en skolas elevhälsa. Akademikerförbundet SSR (u.å) beskriver hur skolkuratorns uppdrag är att föra in psykosocialt arbete i skolan och att se eleven i sin helhet. I skolkuratorns arbetsuppgifter ingår samtal med barn och föräldrar, samt samarbete med övriga professioner inom skolverksamheten såsom lärare och rektorer. Skollagen (2010:800) 1 kap. 4 § anger att utbildningen inom skolväsendet ska främja både elevernas lärande och hälsa. Vidare anger Skollagen (2010:800) 2 kap. 25 § att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Lagen anger även att elevernas utveckling mot målen inom utbildningen ska stödjas.

Marina Reuterswärd och Ingrid Hylander (2017:253) skriver om hur den svenska skollagen är baserad på ett holistiskt perspektiv. Perspektivet innefattar hälsa, stimulans för utveckling och faciliteter för en lärandeprocess. Vidare belyser de att grundskolor i Sverige även har skyldighet att värna om elevernas fysiska och mentala hälsa, samt att avlägsna hinder för elevernas akademiska möjligheter (ibid.).

Yvonne D-Wester (2005) skriver om socionomens uppdrag i skolan. Vidare menar hon att socionomens roll i skolan främst baseras på de styrdokument som beskriver skolans uppdrag i stort. Likt skollagen och den kommunala skolplanen. Skolan har enligt styrdokumentet ett dubbelt uppdrag, lärande och utveckling. Lärande står för kunskapsmålen och utveckling för personlig, emotionell och social utveckling med mera. I en skola där hälsa och lärande flyter samman och inte existerar parallellt, ges skolan de förutsättningar som behövs för att klara sitt uppdrag (D-Wester 2005:20).

Inom elevhälsogruppen på skolan är skolkuratoren den yrkesroll där minst forskning är tillägnad (Isaksson 2014:47). Isaksson (2014) beskriver även hur det kurativa uppdraget är vagt formulerat från statligt håll. Som tidigare nämnts, baseras det kurativa arbetet på de olika lagar och förordningar som finns, samt den kommunala skolplanen. Det finns ingen given definition av vad skolkuratorns roll mer specifikt innefattar. Precis som Isaksson (2014) skriver, är uppdraget vagt formulerat. Backlund (2007) beskriver hur skolkuratorernas arbete även är mindre reglerat än skolsköterskornas. Arbetet som skolkuratoren genomför ska

diskuteras fram med lärare och övrig personal för att se till att eleverna uppnår skolmålen (Backlund 2007:196).

1.6 Förförståelse

Under vår egen skolgång har vi bäge två av olika anledningar besökt och pratat med en skolkurator. De föreställningar som burits med från dessa möten är att skolkuratoren finns där för eleverna vid problematik av olika slag, där man behöver någon att prata med.

Socionomprogrammet har givit oss en fortsatt och annan uppfattning om vad en skolkurator gör och hur arbetet kan se ut. Bland annat har vi fått en förståelse för samarbetet med socialtjänsten och andra verksamheter, samt ett samarbete med andra professioner inom skolverksamheten. Det fanns ingen tydlig föreställning om skolkuratorernas roll i elevernas lärande och utbildning. Forskningsfrågan har därför uppstått vid eftertanke och fundering kring varför socionomer behövs i skolan.

2 Kunskapsläget

2.1 Introduktion

För att hitta forskning inom området har databaser såsom Lubsearch, Libris och Google Scholar använts. De sökord som varit behjälpliga i denna sökning är skolkurator, socialt arbete, roll, handlingsutrymme, importance, school counselor, social work, elementary school, elevhälsa, elever, lärande och samverkan, bland andra. Vi har även använt oss av "peer reviewed" funktionen på exempelvis Lubsearch för att finna granskad forskning. Nationell forskning som berör skolkuratorer i en svensk kontext har uppfattats som begränsad vilket lett till att forskning inom exempelvis andra delar av skolans elevhälsa har använts för att bredda kunskapsläget. Av de upptäckter som gjorts av forskning gällande skolkuratorer i en nationell kontext, har deras hänvisningar till annan forskning även använts i denna studie. Även detta med syfte att bredda kunskapsläget. Linblad & Backlund (2017), Isaksson (2016) och Backlund (2007) uppfattas vara de källor som andra forskare vänt sig till för kunskap inom området och har därför varit behjälpliga även i denna studien. Alla referenser som används inom kunskapsläget är granskade.

Vi har valt att dela upp forskningen i tre olika teman: samband mellan hälsa och skolgång, skolkuratorns roll i ett multiprofessionellt team och skolkuratorers handlingsutrymme. Första temat, samband mellan hälsa och skolgång, finns med då denna relation är en av grundstenarna för hela studien. Resterande teman behandlar olika samarbeten skolkuratoren stöter på inom skolan samt hur de kan begränsa sin profession och bejaka sitt handlingsutrymme i detta, vilket är relevant för deras roll i elevernas lärande och utbildning men även kompletterande till teorierna gällande handlingsutrymme och profession. Värt att nämna är att Quilez-Robres, Moyano och Cortés-Pascuals (2021) studie som används som forskningsöversikt berör elever i åldern 6-12 år. Den anses däremot vara relevant och användbar även för denna studie, som behandlar elever mellan åldrarna 6-16 år.

2.2 Samband mellan hälsa och skolgång

Quilez-Robres, Moyano och Cortés-Pascual (2021) har genomfört en studie där de undersöker hur motivation, emotionella och sociala faktorer hänger ihop med akademisk framgång för elever i åldern 6 till 12. Denna studie har gjorts i Spanien, Zaragoza, dock har dessa faktorer rimligtvis en liknande effekt på barns akademiska framgång världen över. Motivation, emotionella och sociala faktorer är alla aspekter vilka skolkuratorer arbetar med i sina möten med elever. Därför är resultatet i alla dessa aspekter av relevans för denna studiens syfte. I studiens resultat visar det sig att motivation har en positiv effekt på elevens akademiska framgång. Det synliggörs exempelvis genom att de elever med låga betyg även påvisar en lägre motivation (2021:14). Gabrielle Garon-Carrier et al. (2016:170) stärker detta samband i sin studie.

Gällande emotionella faktorer kan endast ett svagt samband med akademisk framgång synliggöras (Quilez-Robres, Moyano & Cortés-Pascual, 2021:14). Maria da Glória Franco et al. (2017:11) menar att detta kan bero på svårigheten för de unga barnen att förstå sitt egna emotionella tillstånd och dessutom kommunicera detta. I deras studie hittas dock ett starkare samband mellan emotionella faktorer och akademisk framgång än den i Quilez-Robres, Moyano och Cortés-Pascual (2021). Indirekt är personligt välmående och emotionell intelligens två emotionella faktorer vilka, på ett positivt sätt, påverkar akademisk framgång eller uppförandet i klassrummet vilket i sin tur påverkar den akademiska framgången (Quilez-Robres, Moyano & Cortés-Pascual 2021:14). Slutligen presenteras även ett starkt

samband mellan sociala faktorer och akademisk framgång. Begreppet sociala faktorer definieras som social kompetens, intelligens och färdigheter (2021:3). Värt att notera är dock att tidigare forskning inte är eniga i sina resultat gällande korrelationen mellan sociala faktorer och akademisk framgång samt korrelationen mellan emotionella faktorer och akademisk framgång (2021:14).

Vidare menar författarna att sociala färdigheter i sig inte nödvändigtvis innebär akademisk framgång. Däremot spelar sociala färdigheter en viktig roll för akademisk framgång i medlingen mellan sociala faktorer och emotionella faktorer (ibid.). Sofia Enell och Verner Denvall (2018) skriver om hur en viktig del av det förebyggande arbetet i skolan är att verka för att eleverna klarar skolan (2018:12). Fullständig skolgång beskrivs som en skyddsfaktor för sociala problem i framtiden (2018:12f.).

Avslutningsvis visar det sig i flera studier att det på något sätt finns ett samband mellan mående och lärande (Quilez-Robres, Moyano & Cortés-Pascual 2021; Franco et al. 2017; Garon-Carrier et al. 2016; Enell & Denvall 2018). Detta gör att en undersökning om skolkuratorernas resonemang gällande sin roll i elevernas lärande och utbildning uppfattas intressant och av värde. Skolkuratoren, som ska verka för elevernas mående men även deras skolgång, har en intressant position inom just detta område vilket även verkar relativt outforskat. Forskningen som genomförts har använt eleverna själva som empiriskt material snarare än de professionellas syn på det, vilket är ytterligare en anledning till forskningens och denna studies relevans. Den tidigare forskning som presenterats behandlar inte begreppet mående direkt, utan delar upp det i snävare begrepp såsom sociala och emotionella faktorer. Dessa begrepp tolkas av oss vara delar av mående. Mående används i denna studie som ett samlingsord.

2.3 Skolkuratorns roll i ett multiprofessionellt team

Reuterswärd och Hylander (2017) skriver om skolsköterskors upplevelser av rollen inom elevhälsan. Studien belyser hur skolsköterskorna upplever en oklarhet kring hur de olika professionella inom teamet ska interagera med varandra och på vilket sätt de ska arbeta tillsammans med övriga professioner inom teamet (2017:257). Skolsköterskorna beskriver hur

de själva vet vad de har för uppgifter, men inte kunnat diskutera det med övriga inom elevhälsan (ibid.).

Studiens resultat belyser även hur skolsköterskorna ser ett samarbete med övriga elevhälsan som viktigt, eftersom det exempelvis kan bidra till att tidigt upptäcka elever som behöver extra stöd i skolan samt bidra med ytterligare förståelse för elevernas behov (ibid.). Resultatet i Reuterswärd och Hylanders (2017) studie visar även att skolsköterskorna generellt pratade gott om mötena med elevhälsoteamet (2017:257), trots vissa samarbetssvårigheter som presenterats tidigare. Resultatet visar att skolsköterskorna uppskattar de olika perspektiven som elevhälsoteamet besitter, vilket ger en bredare uppfattning av elevernas svårigheter samt en grund för att hitta lösningar för deras problem (ibid.). Vidare beskriver skolsköterskorna i studien hur ett samarbete grundas i tillgänglighet och personlig relation till de andra professionerna, snarare än professionerna i sig (2017:258).

Reuterswärd och Hylanders (2017) studie baseras på skolsköterskors utsagor om arbetet inom elevhälsan. Detta anses ge en kontrasterande bild av hur samarbetet fungerar, där både skolsköterskor, skolkuratorer och andra professioner ingår i samma team. Skolsköterskornas perspektiv är relevant för att förstå samarbetet mellan professionerna. Inger Linblad och Åsa Backlund (2017) genomförde 2014 en fallstudie gällande förutsättningar för elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Denna fallstudie visade att elevhälsan främst utgick från enskilda elevers svårigheter och problem. Fokus låg på åtgärdande insatser. Linblad och Backlund (2017) lyfter även i sin fallstudie hur skolkuratorer vill arbeta mer hälsofrämjande och förebyggande genom att synas i korridorer, klassrum och i skolan generellt (2017:59).

Gunilla Guvå och Ingrid Hylander (2012) skriver om olika perspektiv på elevernas hälsa bland professionella inom skolan, mer exakt multiprofessionella team. I studien beskriver Guvå och Hylander (2012:140) hur en socialarbetare uttryckte att ett salutogent perspektiv kan agera som guide för de professionella i elevhälsan. Socialarbetaren menar att de professionella inom teamet ska arbeta med fokus på välmående och hälsa istället för att fokusera på det som är dåligt och redan trasigt (ibid.). Vidare beskriver en skolsköterska att det inte endast handlar om fysisk och mental hälsa för eleven, utan hela omgivningen som eleverna befinner sig varje dag (2012:140f.). Studiens resultat visar även indikationer till konsensus mellan de olika professionerna i att definiera elevernas hälsa (2012:145). Arbetet

med elevernas hälsa definieras av de professionella inom multiprofessionella team i skolmiljö som hälsofrämjande med fokus på generell nivå, snarare än traditionella, individuella interventioner (ibid.). Detta skiljer sig mot det resultat Linblad och Backlund (2017) presenterar i sin studie, där elevhälsan snarare arbetar åtgärdande med individanpassade insatser. Skillnaderna gör området intressant, då bilden av hur arbetet ska utformas inte är enhetlig. Samverkan anses som en viktig del i skolkuratorns arbete och det är därför intressant hur detta arbete utförs, då det kan ligga till grund för hur skolkuratorerna resonerar om sin roll i elevernas lärande och utbildning.

Linblad och Backlunds (2017) studie visar att elevhälsans fokus låg på individanpassade åtgärdande insatser, likt vad skolsköterskorna i Reuterswärd och Hylanders (2017) studie nämner. Däremot vill skolsköterskorna arbeta mer hälsofrämjande och förebyggande, dock fortfarande på individnivå. Skolkuratoren å andra sidan vill arbeta mer förebyggande och hälsofrämjande på ett mer generellt och övergripande plan, vilket påpekas i både Linblad och Backlunds (2017), samt Guvå och Hylanders (2012) studie. Här visas hur de olika professionerna bidrar med olika perspektiv och en önskan om hur arbetet ska utföras. Därför blir det intressant för denna studie att ytterligare belysa skolkuratorernas resonemang om samverkan inom elevhälsan, vilket anses vara en viktig del av det skolkuratoriva arbetet.

2.4 Skolkuratorers handlingsutrymme

Isaksson (2016) skriver i sin studie om handlingsutrymme som en del av sitt resultat. Vidare, beskrivs rollen som skolkurator som delvis oklar och att det är skillnad på skolkuratorns uppdrag gällande den legala och publika arenan gentemot de rollförväntningar som finns på arbetsplatsen. Detta tyder på att skolkuratorernas handlingsutrymme begränsas av informella faktorer, där arbetsplatsburna rollförväntningar utgör en stor del (Isaksson 2016:59).

Backlund (2007:285) beskriver hur skolkuratorns arbete är svårt att särskilja från övriga professioner inom grundskolan, då skolkuratoren exempelvis saknar en egen teknologi. Vidare beskrivs att skolkuratorernas mest typiska arbetsuppgifter såsom kontakt med elever och vårdnadshavare, samt med socialtjänsten eller andra myndigheter och verksamheter, delvis genomfördes av andra professioner inom grundskolan. Skolkuratoren är omgiven av starkare professioner antingen till antal, eller angående legitimitet. Backlund (2007:285f.) beskriver

även att skolkuratorernas organisatoriska tillhörighet, kan ha betydelse för vilka föreställningar och förväntningar som kommer att styra. Vidare menar Isaksson (2016:59) att skolkuratorerna använder det handlingsutrymme som finns på olika vis, exempelvis genom att arbeta med verksamhetsförändring eller ett mer individuellt arbete med enskilda elever. Då skolkuratorns profession beskrivs som löst definierad, där många arbetsuppgifter kan gå in i andra professioners område, är det av intresse att se hur denna studiens skolkuratorer tolkar och använder sitt handlingsutrymme. Därmed även hur det påverkar deras arbetsuppgifter samt skolkuratorernas resonemang angående sin roll i elevernas lärande.

Isaksson (2016:59) fortsätter med att belysa hur överlämnandet av elevrelaterad problematik från lärare till skolkurator kan få skolkuratorer att ifrågasätta lärares bedömningar. Omvandlingsprocessen i skolan består övergripande av att elever ska lära sig och få slutbetyg (ibid.). Detta perspektiv gör att syftet med omvandlingsprocessen för skolkuratorer innefattar att snabbt få elever i undervisningsbart skick. Isaksson (2016:59) menar dock att den skolkuratoriva statusomvandlingsprocessen är av en annan karaktär. Skolkuratoren utgår enligt Linblad och Backlunds (2017) fallstudie snarare från ett systemteoretiskt perspektiv på ett barn med sociala problem, än att se en elev som ska undervisas (Linblad & Backlund 2017:59). Skolans förväntningar på skolkuratoren verkar skilja sig från de perspektiv som skolkuratoren vill arbeta efter, vilket är intressant då förväntningarna skiljer sig från skola till skola. Skolkuratorns arbetsuppgifter grundar sig i förväntningarna från skolan samtidigt som det grundar sig i skolkuratorns egna föreställningar. Hur skolkuratoren arbetar utifrån förväntningarna samt sina egna föreställningar verkar avgöra deras handlingsutrymme. Detta påverkar rimligtvis också deras uppfattning om sin roll i exempelvis elevernas lärande och utbildning.

3 Teori

Vi ska här presentera Louise Svenssons (2010) tolkning av Michael Lipskys (2010) teori om handlingsutrymme, Andrew Abbotts (1988) professionsteori samt Thomas Brantes (2009) syn på professioner. Dessa kommer tillsammans utgöra det teoretiska ramverket som kommer att användas för att analysera det empiriska materialet som inhämtats. Abbotts teori härstammar historiskt från informationsprofessionerna (Brante 2009:22) där Abbott intresserade sig för medicin och kampen om jurisdiktionen mellan statlig och alternativ medicin (Abbott 1988).

Som Brante (2009:21f.) påpekar är Abbotts teori inriktad på professionskonkurrens och gränsdragningar av jurisdiktion, vilket blir relevant för att förstå vad kuratorer bör respektive kan göra. Svenssons (2010) tydliga indelning av formellt, informellt och reellt handlingsutrymme passar bra som komplementär begrepp till Abbotts (1988) mikronivå, där förändringarna på mikronivån påverkar handlingsutrymmets olika former.

3.1 Handlingsutrymme

I denna studie kommer begreppet handlingsutrymme användas som verktyg i analysen (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008; Svensson 2010). Begreppet handlingsutrymme härstammar från Lipsky (2010) och hans myntade begrepp *street-level bureaucrats* eller *närbyråkrater*. *Närbyråkrater* syftar på att definiera den position exempelvis en socialarbetare står i mötet med en klient, samtidigt som socialarbetaren representerar en myndighet. Denna position är karakteriserad av att socialarbetaren endast kan agera inom sitt handlingsutrymme, vilket begränsas av den organisation eller myndighet socialarbetaren representerar (Lipsky 2010). Handlingsutrymme används i denna studie med syfte att avhandla skolkuratorernas möjligheter till att kontrollera sitt arbete och sina arbetsuppgifter i skolans arbetsmiljö. Specifikt kommer Svenssons (2010) perspektiv på handlingsutrymme användas och framförallt hennes uppdelning av begreppet i formellt, informellt och reellt handlingsutrymme.

Svensson (2010:77f.) skiljer på kontroll och delar upp det i tre kategorier. Med den första, kontroll *i* arbetet, menas att man kan kontrollera hur arbetsuppgifterna utförs. Den andra, kontroll *över* arbetet, handlar om att ha en påverkan på arbetets övergripande nivå. Den tredje, *kollektiv* kontroll, går in på samverkan, där en grupp tillsammans kan påverka arbetssituationen. I skolkuratorernas resonemang om bland annat samverkan talas det om förändringsarbete på skolorna där skolkuratorerna själva eller tillsammans med kollegor är en stor del. Här kommer Svenssons (2010:77f.) uppdelning av kontroll in som ett förståelseverktyg i analysen. Enligt Kerstin Svensson, Eva Johnsson och Leili Laanemets (2008:16f.) får socialarbetare sitt handlingsutrymme från organisationen den är delaktig i, men att man också som socialarbetare har stor frihet i sitt arbete och möjlighet att påverka sitt egna handlingsutrymme. Denna möjlighet till påverkan beror mycket på individens kompetens (*ibid.*).

Vidare har Svensson (2010:67) även delat upp begreppet handlingsutrymme i tre kategorier, formellt, informellt och reellt. Formellt handlingsutrymme innebär det handlingsutrymme man kan hitta i lagen, regler och anställningskontraktet. När en person blir anställd får den ett formellt handlingsutrymme av organisationen, där organisationen ger och kräver utrymme och ansvar. Detta handlingsutrymme kan både minska och öka om arbetet ändras (ibid.). Det informella handlingsutrymmet skiljer sig från det formella på så sätt att det inte är nedskrivna regler, lagar, arbetsbeskrivning eller liknande. Handlingsutrymmet bestäms även av den informella ordningen på arbetsplatsen, alltså inte bara formellt vad man får eller inte får göra utan även hur ens handlingar uppfattas och tas emot av kollegor på arbetsplatsen. Det handlar om normer som finns på arbetsplatsen. Det kan även handla om det utrymme gruppen ger sina kollegor i en specifik kontext. Dessa normer skapas ständigt och blir som ett gemensamt tankesätt för arbetsorganisationen. Hur man ska bete sig både professionellt och som medmänniska, och hur man kan handla och agera inom arbetsplatsen bestäms utifrån dessa normer. Eftersom det är gruppens medlemmar som bestämmer det informella handlingsutrymmet, kan det även förändras när medlemmar exempelvis lämnar arbetsplatsen eller nya kollegor rekryteras (Svensson 2010:69ff.).

Slutligen beskriver Svensson (2010:71) reellt handlingsutrymme som en kombination av formellt och informellt handlingsutrymme och pekar på individens möjligheter. Detta handlingsutrymme är inte endast beroende av gruppen eller organisationen utan snarare av individen själv. Det formella och informella handlingsutrymmet sätter gränserna men inom gränserna tolkar varje individ sitt handlingsutrymme olika. Detta är det reella handlingsutrymmet, individens egna uppfattning av vad den kan göra inom dessa gränser (ibid.). Då det grundläggande formella handlingsutrymmet bland skolkuratorer är likartat i den mån att uppdraget exempelvis utgår från skollagen, även om det kan skilja i bland annat beskrivning av arbetsuppgifter, kan det informella och reella handlingsutrymmet möjligtvis ge insyn i skolkuratorernas resonemang gällande deras roll i elevernas utbildning och lärande.

3.2 Professionsteori

Abbott (1988) skriver om funktionen av yrkesrollen i det moderna samhället. Abbotts definition av professionsbegreppet är av en lösare karaktär, än den definition använd av

tidigare professionsforskare. Han beskriver profession som en avgränsad grupp individer vilka tillämpar en relativt abstrakt kunskap i specifika sammanhang (Abbott 1988:8). Abbott undviker att fokusera på strukturer och idealtyper för yrkesrollen, som under lång tid varit en stor del av professionsforskningen (Abbott 1988:315f.).

Abbott delar in begreppet profession i tre delar; en övergripande makronivå, en mellannivå och en mikronivå. Makronivån beskriver hur sociala krafter påverkar yrken under vissa omständigheter. Mellannivån, som Abbott lägger störst fokus vid, kallas för professionssystemet. Professionssystemet fungerar som en länk mellan arbetsuppgifterna och professionen. Mikronivån används av Abbott för att se skiftningar och skillnader inom professionen (Abbott 1988:315). En förändring i någon av dessa systemen, kan påverka hela systemet. En förändring i arbetsuppgifterna kan exempelvis påverka professionssystemet (mellannivån) och påverka både den egna professionen men även andra närliggande professioner.

Till skillnad från Abbots (1988) sätt att förstå professioner, diskuterar Brante (2009) andra sätt att förstå ett par av de begrepp som härstammar från Abbots förklaring. Brante lyfter begreppet mikronivå som en kategori och analysnivå där socialarbetare befinner sig, tillsammans med exempelvis familjepsykologer och läkare (Brante 2009:16). På makronivån, finner vi exempelvis ekonomer och jurister. Skillnaden enligt denna uppfattning som Brante presenterar är att professionerna inom mikronivån för direktkontakt med klienterna efter att klienterna sökt upp professionen, medan de på makronivån har större inverkan och mandat på samhällslivet. Gemensamt har nivåerna sin utbildning och att arbetet bygger på forskning (ibid.).

För denna studie, kommer Abbots definition av begreppen att användas då vi enbart undersöker professionen skolkurator. Genom att använda Brantes (2009) definitioner, hade både makro- och mellannivån gått förlorade. Då vi som sagt enbart undersöker skolkuratorer, är det behjälpligt att kunna analysera denna specifika profession inom alla tre nivåer. Vi kommer inte att använda oss av begreppet semiprofession, utan väljer att se på professioner på ett något lösare vis, likt Abbott (1988:8) beskriver. Begreppet makronivå förstås och kommer att användas av oss forskare som samhällseliga förändringar vilka kan påverka professionen, exempelvis förändring av lagar eller en plötslig brist på skolkuratorer som leder till

anställning av icke kvalificerade. Mellannivå förstås samt kommer användas som professionssystemet inom skolverksamheten, då det är denna som undersöks i denna studie. Slutligen förstås och används mikronivån som de arbetsuppgifter som utförs och framför allt när det sker skiftningar och skillnader inom dessa. Makronivån i kombination med mikronivån hjälper till att sätta gränser och således avgränsa de olika professionerna inom professionssystemet. Begreppen kan därför bidra med en förståelse för hur skolkuratorerna resonerar om sin roll i elevernas lärande och utbildning. Mikronivån kommer att användas i kombination med Svenssons (2010) beskrivning av begreppet handlingsutrymme, vilket går in på vad skolkuratoren kan och inte kan göra.

För att återgå till professionsteori, exemplifiera och koppla till studiens målgrupp skolkuratorer, skulle en förändring i skolkuratorernas arbetsuppgifter med elevernas lärande och utbildning påverka pedagogerna. Detta då pedagogernas arbetsuppgifter även hade genomförts av andra professionella inom samma verksamhet. Ett annat exempel är inträdet av skolpsykologen i skolans verksamhet, som möjligen kan beskrivas ha liknande arbetsuppgifter på papper (samtal med barn och vårdnadshavare) som skolkuratoren. Här är det skolpsykologen som genomför ett liknande arbete som skolkuratoren, vilket enligt Abbott leder till att skolkuratoren påverkas.

Abbotts fokus på arbetsuppgifter och konsekvenser av förändringar inom dessa gör teorin intressant för oss att använda oss av tillsammans med handlingsutrymme. Skolkuratorerna pratar om sitt uppdrag och sina arbetsuppgifter på olika vis, trots en förmodad snarlik arbetsbeskrivning

Att som skolkurator arbeta med elevernas lärande och utbildning är något som Abbott möjligtvis skulle förklara som att göra anspråk på en annan jurisdiktion (Abbott 1998:20f.). Anspråk av jurisdiktion beskrivs av Abbott vara uppdelat i tre delar, diagnos, inferens och behandling (Abbott 1988:40). Diagnos berör att klassificera ett problem, inferens att resonera kring problemet och behandling att behandla problemet (ibid.).

Begreppet diagnos består delvis av en kategorisering av kunden men också att avlägsna kundens kvaliteter genom att exempelvis benämna denna som patient istället för kund (Abbott 1988:40ff.). Behandlingsbegreppet berör hur man mäter att en behandling är bra eller äkta. Ju

lättare behandlingen är att beskriva, desto lättare är det att definiera denna behandling. Andra professioner kanske har en lika bra behandling som skolkuratoren har, men genom att behandlingen är specifik, har professionen lättare att försvara sin jurisdiktion. Till exempel kan en pedagog ha samma kunskap och kompetens i att möta elever som skolkuratoren. Däremot kan skolkuratorns behandling anses vara mer specifik, vilket i sin tur leder till ett försvarande av jurisdiktionen. När kopplingen mellan diagnos och behandling är oklar kan det behövas en behandlingsstrategi. Denna koppling utgörs av begreppet inferens. Inferensbegreppet innefattar kunskapen av abstrakt karaktär som tillhör den givna professionen. Abbott menar att jurisdiktionen befästs av och görs anspråk på av professionen med hjälp av den abstrakta kunskapen (Abbott 1988:44ff.).

Ett exempel inom skolkuratorsyrket som passar bra in på Abbotts tredelade arbete är samtal och möten med elever. Detta samtal förstås ha sin grund i inferens, då den behjälpliga kunskapen för att genomföra ett lyckat samtal med en elev är av abstrakt karaktär. Inferensdelen skulle kunna innefatta kunskap i bemötande, empatisk förmåga, kunskap om möjliga insatser och förmåga att möta människor utefter vad denne behöver. Det första mötet med en elev, där personen i fråga berättar om varför den vill prata med skolkuratoren, kan beskrivas med hjälp av Abbotts begrepp diagnos. Behandlingen sker sedan i hur skolkuratoren bemöter eleven, vilka insatser som genomförs och så vidare. Ovanstående förklaringar är exempel på hur begreppen kommer att användas i denna studie.

4 Kvalitativ Metod

4.1 Metodologiska överväganden

Syftet med studien är att förstå hur skolkuratorers resonerar om sin egen roll i elevernas lärande och utbildning. Metoden som valts för att undersöka detta är av kvalitativ sort. Detta för att kunna få en fördjupad förståelse för hur skolkuratorer själva resonerar kring sin roll i elevernas lärande och utbildning. Enligt Göran Ahrne och Peter Svensson (2015:12) ger detta metodval möjlighet att fånga nyanser och sätta in normer och värderingar i ett sammanhang på ett annat sätt än man kan genom en kvantitativ metod. Då denna studie genomförts med hjälp av en undersökning av skolkuratorers egna resonemang om deras roll i elevernas lärande

och utbildning anses nyanserna, djupet och värderingarna vara av vikt, vilket lett till detta metodval.

Undersökningen har genomförts med hjälp av det Alan Bryman (2018:563) beskriver som semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna bygger på en intervjuguide innehållande teman som tänkt belysa olika delar av skolkuratorns roll i elevernas lärande och utbildning (se bilaga A). Det första temat i intervjuguiden är bakgrundsfrågor, för att fånga kontexten vilken skolkuratoren verkar inom. Detta används även som en enkel och naturlig introduktion för att lära känna varandra lite grann. Det andra temat är samverkan, för att få en uppfattning om samverkans syfte och kuratorns roll inom elevhälsan. Det tredje temat är samtal & möten, för att bilda en förståelse om hur mötet med elever och vårdnadshavare går till och vad de handlar om. Det fjärde och sista är resultat, för att bilda en uppfattning av redovisningskrav och hur skolkuratorerna både definierar resultat, men även hur resultaten används.

Skolkuratorerna som deltagit i studien har givits frihet att svara öppet på frågorna. Dels för att frågorna inte är av ledande karaktär, men också genom ett kortare samtal före start av intervjun angående just öppenhet och frihet i svaren. En semistrukturerad intervju ansågs lämplig att använda när studien innefattar ett tydligt syfte och ska besvara tydliga frågeställningar, vilket även det lett till val av metod och intervjumetod. De två första intervjuerna genomfördes av båda forskarna, för en form av trygghet och stöd. Därefter genomfördes resterande intervjuer utav en av oss. Delvis för att spara tid och fördela arbetet mellan oss, men även på grund av enkelhet, bekvämlighet och struktur för intervjupersonens skull.

Samtliga intervjuer har genomförts digitalt, varav majoriteten via plattformen Zoom och en via telefon på grund av tekniska problem. Intervjuerna genomfördes inte på plats, delvis på grund av geografiska svårigheter, men även av bekvämlighetsskäl för både oss och intervjupersonerna. Däremot lämnades detta beslut till intervjupersonen, då vi i vid kontakt lämnade alternativen öppna. Detta för att vara flexibla gentemot våra intervjupersoner och för att göra chanserna så goda som möjligt för att intervjuerna skulle äga rum. Flexibilitet från vårt håll har ansetts viktigt för att intervjupersonerna ska vilja delta. Hade inte intervjupersonen en tydlig åsikt, föreslog vi Zoom av bekvämlighetsskäl.

4.2 Urval

Studien har utgått från ett målstyrt urval och mer specifikt ett kriteriestyrt urval (Bryman 2018:497). Målstyrt urval har valts för att försäkra oss om att de personer som intervjuas kan besvara våra frågeställningar på bästa vis (Bryman 2018:496). Dessutom för att det är ett litet urval som kan ge djup kunskap, snarare än ett större som baseras på sannolikhetsurval enligt Katarina Andersson och Petra Ahnlund (2021:202). Då vi inte strävar efter att välja ut våra undersökningsdeltagare slumpmässigt (Bryman 2018:496), anses målstyrt urval vara mest lämpligt. De kriterier som utgör vårt målstyrda urval är få men av vikt.

Undersökningsdeltagarna ska vara aktivt verksamma som skolkuratorer på grundskolenivå, från förskoleklass till årskurs nio. Kuratorerna behöver inte arbeta med alla årskurser, utan någon eller några utav dem. Anledningen till kriteriet att skolkuratorerna ska arbeta på grundskolenivå är på grund av att vi anser det viktigt att belysa detta arbete med unga elever. Vår uppfattning är att om detta arbete brister bland unga elever, kan det vara svårt att reparera i ett senare skede. Deltagarna ska även ha varit aktivt verksamma som skolkuratorer i minst sex månader. Detta för att inneha viss erfarenhet och ha hunnit bilda sig en någorlunda uppfattning om yrket.

Utefter dessa kriterier har vi skickat ut en inbjudan till intervju via mail (se bilaga B) till skolkuratorer i södra Sverige. Den geografiska placeringen på skolkuratorerna är inget som berör resultatet i studien, utan valdes av strategiska skäl, för att exempelvis genomföra fysiska intervjuer om så önskades, då vi är placerade i Lund som utgångspunkt. Om inte tillräckligt med intervjupersoner hade hittats hade vi letat geografiskt längre ifrån Lund. Vår första inbjudan skickades till skolkuratorer vilka arbetar på kommunala skolor, med anledning att dessa var de praktiskt enklaste att hitta kontaktuppgifter till. Efter cirka hälften av intervjuerna genomförts bad vi våra tidigare intervjupersoner att höra av sig till kollegor om där fanns ett intresse att delta i vår studie. Detta var nödvändigt då vi började få brist på svar och tid. Med denna strategin fick vi in ytterligare två intervjuer och har därför även gått in på ett snöbollsurval (Bryman 2018:504) dock med fortsatt samma kriterier som tidigare. Under tidens gång har vi även hört med bekanta och kursare efter tips på intervjupersoner och genom den metoden fått in ytterligare en intervjuperson, den första och enda respondenten från en icke kommunal skola. Kriterierna har förblivit oförändrade. Denna intervju har dock beslutats

att uteslutas ur det empiriska materialet, vilket endast beror på teknisk problematik med inspelningen.

4.3 Databearbetning och analysmetod

Parallellt med genomförandet av intervjuerna, transkriberades även materialet. I detta stadiet av studien var delarna teori eller tidigare forskning inte långt komna. Detta hindrade tyvärr oss från att gå in i resultat och analysdelen med empirin färskt i minnet från transkriberingarna. Som kompensation, lästes materialet noggrant igenom flertalet gånger och skrevs även ut på papper där en större överblick över materialet underlättade bearbetningen. Bearbetningen av det transkriberade materialet utfördes i form av kodningar där vi har använt Jens Rennstam och David Wästerfors (2015:221ff.) beskrivning av analysprocessen till hjälp. Inledningsvis färgkodades materialet och kategorierna som användes var samverkan, attityder till sin roll i elevernas utbildning och lärande, samband mellan mående och utbildning och lärande, och förebyggande och indirekt arbete för elevernas utbildning och lärande. Ingen större vikt lades i definitionen av nämnda kategorier utan används snarare av författarna som en initial indelning där det centrala i intervjupersonernas utsagor kunde fångas. Ytterligare två kategorier (generellt arbete för elevernas utbildning och lärande, och resonemang om resultat av sitt arbete) adderades med syfte att fånga centrala delar vilka fallit utanför den första kodningen.

Under analysförfarandets gång har dessa kategorier ändrats och mer vikt har lagts i den specifika definitionen där exempelvis attityd ändrats till resonemang då det ansågs mer passande i förhållande till studiens syfte. Ett annat begrepp vars definition blivit ändrad är samband mellan mående och lärande, vilket nu istället definieras som relationen mellan mående och lärande. Detta då denna studie inte ämnar att bevisa ett samband mellan mående och lärande utan snarare belysa skolkuratorernas resonemang gällande relationen mellan mående och lärande. Kategorier har även plockats bort då de efter en mer noggrann granskning visar sig exempelvis gå in i varandra eller beskriva samma fenomen. Bryman (2018:700) beskriver hur det hela tiden är viktigt att granska sin kodning kritiskt. Slutligen, efter en bearbetning där kategoriseringarna prioriterats och omdefinierats, har de initiala kategoriseringarna landat i de rubriker vilka presenterar resultatet och analysen. Inom dessa rubriker har olika teman tagits upp i resultat och analysdelen. Denna tematisering har utförts

genom diskussioner och resonemang mellan författarna snarare än en konkret tematisering på papper.

Efter en innehållsanalys av intervjuerna har teman tagits fram utifrån studiens frågeställningar. Intervjuerna har med hjälp av dessa teman kodats, för att tydligare belysa skolkuratorernas beskrivningar av olika fenomen och angående olika frågor. Dessa teman utformades med samtliga skolkuratorers utsagor i åtanke. Teorierna som använts för att förstå skolkuratorernas utsagor valdes utefter att det empiriska materialet kodats och tydliga kategorier kunnat urskiljas. Alltså har teorierna valts i syfte att förstå utsagorna snarare än att ligga till grund för dem.

De framtagna citaten i resultat och analysdelen har redigerats. Utfyllnadsord såsom "ehh" och "åhh" har plockats bort samt uppenbara upprepningar. Citaten har även rättstavats och blivit tilldelad punkter, för att avgränsa meningar. Dessa redigeringar har gjorts för att underlätta för läsaren men även då vi som författare fokuserat på *vad* som sägs och inte *hur* det sägs.

4.4 Metodens tillförlitlighet

Bryman (2018:465f.) menar att begrepp som tillförlitlighet och äkthet användas för att beskriva metodens tillförlitlighet i en kvalitativ studie.

4.4.1 Äkthet

Äkthet beskrivs av Bryman (2018:470) som en synonym för autenticitet. Äkthet ska uppnås med hjälp av fem olika kriterier som baseras på forskningspolitiska konsekvenser. Dessa fem kriterier är *rättvis bild*, *ontologisk autenticitet*, *pedagogisk autenticitet*, *katalytisk autenticitet* och *taktisk autenticitet* (ibid.). Dessa fem kriterier kommer beskrivas mer noggrant nedan.

Rättvis bild beskrivs av Bryman (2018:470) avse huruvida undersökningen ger en tillräckligt rättvis bild av olika uppfattningar och åsikter som finns i gruppen människor som studeras. Då vår studie baseras på sex intervjuer och innefattar skolkuratorer från olika skolor, olika lång arbetslivserfarenhet och olika akademiska bakgrunder, anses flera olika åsikter och uppfattningar inom arbetsområdet kunna presenteras. Dessutom har vi som forskare varit noggranna med att ge alla intervjupersoner utrymme i analysen, i den mån det varit rimligt.

Genom att utmana intervjupersonerna i intervjun att fundera på sin sociala miljö och mer specifikt sin roll i elevernas utbildning och lärande, anses det finnas möjlighet för intervjupersonerna själva att lättare förstå sig på sin sociala miljö. Detta är något som Bryman (2018:470) beskriver som *Ontologisk autenticitet*, som handlar om att personerna som deltar i studien ska komma fram till en bättre förståelse av den sociala miljö de befinner sig inom.

Studien har genomförts med hjälp av empiriskt material insamlat från intervjuer med skolkuratorer. Vid varje intervjutillfälle har vi frågat intervjupersonen ifall den vill ta del av det färdigskrivna materialet, vilket är en del i att säkerställa *pedagogisk autenticitet*. Detta begrepp innebär enligt Bryman (2018:470) att studien som genomförts kan hjälpa personerna som medverkat att bättre förstå sig på andra personer inom samma sociala miljö och hur de upplever saker och ting. Genom att ta del av den färdiga studien, kan intervjupersonerna ta del av andra skolkuratorers uppfattningar om sin roll för elevernas utbildning och lärande. Detta kan i sin tur ge dem en större förståelse för sin egen roll eller möjligtvis ge dem en grund för att ta inspiration ifrån.

Isaksson (2014:47) beskriver hur det kurativa uppdraget är vagt formulerat från statligt håll, vilket ger skolkuratoren ett visst handlingsutrymme att agera utifrån. Genom att delta i studien och därefter ta del av studieresultatet anses skolkuratorerna ges möjligheten att ta inspiration från resultatet av sina egna och andra skolkuratorers svar. Dock är det upp till varje enskild skolkurator att göra vad de själva behagar av studiens resultat, alltså är det bortom vår kontroll. Däremot kan resultatet av studien möjligen ge de en möjlighet att förändra sin situation på sin arbetsplats, likt vad Bryman beskriver *katalytisk autenticitet* som (Bryman 2018:470).

Studiens resultat kan möjligen bidra till en vilja att ta efter andra skolkuratorers svar och förhållningssätt, vilket möjligtvis kan bidra till att skolkuratoren tar inspiration till att genomföra förändringar i sitt arbete inom den ram de är möjliga. Återigen är det upp till varje skolkurator att göra vad de vill av resultatet. Däremot, skulle resultatet av studien möjligen kunna ligga till grund för en argumentation inom exempelvis elevhälsan. Detta stämmer överens med begreppet *taktisk autenticitet*, vilket innebär att deltagarna i studien fått bättre möjligheter än tidigare att vidta de åtgärder som krävs på sin arbetsplats (Bryman 2018:470).

4.4.2 Tillförlitlighet

Tillförlitlighet består av fyra olika delkriterier (Bryman 2018:467). Dessa fyra är *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *en möjlighet att styrka och konfirmera*. Dessa fyra kriterier kommer att förklaras och användas en efter en. Tillförlitligheten kommer även diskuteras generellt och separat i slutet av denna rubrik.

Intervjupersonerna har alla fått möjligheten att ta del av den färdiga produkten, men däremot inte det transkriberade materialet från intervjuerna. Detta på grund av den korta tidsperiod som funnits att tillgå. Att skapa en trovärdighet innefattar delvis att forskningen utförts efter det regler och kriterier som finns, men också att de personer som ingår i populationen som undersöks får ta del av resultaten (Bryman 2018:467). Dock har ingen respondentvalidering gjorts som tidigare beskrivits, vilket möjligtvis kan sätta hinder för studiens tillförlitlighet. Däremot har transkriberingarna genomförts på ett mycket noggrant och precist vis för att undvika felaktiga utsagor.

Då denna studie baseras på en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer, är inte syftet att fånga en bredd eller något replikerbart, utan att beskriva den population vi valt att studera på ett fylligt, detaljerat och djupt sätt. Begreppet *överförbarhet*, förklarat av Bryman (2018:468), uppnås med hjälp av fylliga och täta beskrivningar av de detaljer som ingår i en kultur. Kriteriet används därför att kvalitativ forskning baseras på intensiv studering av en liten grupp. En fyllig redogörelse beskrivs ge andra personer en databas som kan användas för att bedöma hur pass överförbara resultaten är (ibid.). Efter sex genomförda intervjuer, framgår det att beskrivningarna och detaljerna är fylliga, vilket enligt kriteriet lägger grunden för en databas som andra människor kan använda för att bedöma överförbarheten.

Vi har under arbetets gång antagit ett kritiskt och granskande förhållningssätt för att inte utesluta viktiga faser av studien. Vi har vid flertalet gånger återgått till studiens början för att granska att viktiga delar av studien finns med och redogörs på ett korrekt vis. Detta agerande skulle kunna jämföras med Brymans (2018:468) begrepp *pålitlighet*. Begreppet handlar om att forskarna ska anta ett granskande synsätt för att säkerställa en fullständig och tillräcklig redogörelse för alla faser av forskningsprocessen (ibid.). Vidare beskriver Bryman (2018:468)

hur kollegor kan användas som granskare under forskningens gång eller senast vid färdigställande av studien.

Våra föreställningar, som beskrivs närmare under rubrik 1.6, har vi varit medvetna om och inte, i alla fall medvetet, låtit påverka såväl intervjuerna eller analysen av intervjuerna. Vi har under intervjuerna haft i åtanke att ha en öppen och neutral attityd gentemot intervjupersonerna och inte ställt ledande frågor. Detta har vi haft i åtanke för att i så lång mån som möjligt uppfylla Brymans (2018:470) krav på *att kunna styrka och konfirmera* vilket handlar om att vi som forskare inte medvetet låtit personliga värderingar eller teoretisk inriktning påverka slutsatserna i studien.

Tillförlitligheten kan uppfattas ha äventyras då vi för det första har behövt ändra metodval från enbart målstyrt och mer specifikt kriteriestyrt, till ett snöbollsurval. Våra intervjupersoner som har hänvisat oss till andra skolkuratorer kan möjligen ha haft en baktanke till varför just den personen varit lämplig. Därtill är det rimligt att ifrågasätta varför den sjunde intervjun inte använts, där vi återigen vill ge en försäkran om att den enda anledningen till detta uteslutande, beror på att inspelningen var oanvändbar på grund av teknisk problematik. Vidare kan även redigeringen av citaten bidra till en osäkerhet kring ifall vi som forskare genomfört denna redigering på ett korrekt vis. För att försäkra om oss detta, kommer alla intervjupersoner få ta del av den färdigställda studien och vi uppmanar dessa att återkomma vid frågor eller synpunkter kring denna redigering.

4.5 Etiska överväganden

Denna studie har utgått från de fyra sammanhängande forskningskraven vilka Vetenskapsrådet (1990) presenterar: *informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet 1990).

I samband med att hitta deltagare till intervjuer har ett introduktionsbrev skickats till varje enskild skolkurators e-post. Från introduktionsbrevet framgår det att Lunds universitet är det aktuella lärosätet. Även studiens syfte och en övergripande förklaring av hur studien kommer att genomföras framgår. Det framkommer även att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas om så önskas. Slutligen betonas att de framtagna uppgifterna kommer användas i studiens

resultat, förvaras på ett säkert ställe och sedan förstöras efter att studien är färdig. Detta genomgicks även grundligt med varje intervjuperson muntligt under intervjutillfället.

Med tanke på ovanstående information, har informationskravet tagits till hänsyn.

Informationskravet handlar om att ge undersökningsdeltagarna information om studiens syfte, i stora drag förklara hur studien kommer genomföras och göra det klart att deltagandet är frivilligt och att forskning är det enda syftet de insamlade uppgifterna används till. Denna information skall delges skriftligt eller muntligt innan intervjun genomförs (Vetenskapsrådet 1990:7).

Samtycke för deltagande i studien bekräftas skriftligt då skolkuratorerna svarat på introduktionsbrevet via e-post. Detta svar bekräftar att de antingen ställer upp på en intervju eller inte. Detta bekräftas även muntligt inför varje intervju där intervjupersonerna fick frågan huruvida intervjun får lov att spelas in eller inte. Att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst under studiens genomförande är också tydligt angivet i introduktionsbrevet. Genom att försäkra oss om att intervjupersonerna samtycker till samtliga moment, uppfylls även samtyckeskravet, som just handlar om att få ett samtycke till deltagande av undersökningsdeltagarna (Vetenskapsrådet 1990:9).

Samtliga intervjuer transkriberades, bortsett från den sjunde intervjun där anledningen till detta redan förklarats. Både inspelningarna och de transkriberade texterna har förvarats där endast författarna har åtkomst. Intervjupersonerna är anställda i olika kommuner vilket gör det svårt för deltagarna att känna till varandras bidrag till studien. Dock har två intervjupersoner ställt upp i studien på uppmaning av redan tidigare intervjupersoner. Ytterligare åtgärder såsom att intervjupersonerna är avidentifierade både i transkriberingen och i resultatet och att varken intervjupersonens riktiga namn eller skolan de jobbar på finns synligt i studien, har gjorts med syfte undvika en identifiering av vem som bidragit med vad. Även åldern på intervjupersonerna har avrundats till exempelvis 30 årsåldern för att ytterligare undvika identifiering. Noggrannhet gällande konfidentialitet har prioriterats genom hela studien för att uppnå konfidentialitetskravet, som är det tredje kravet och berör hanteringen av data. Personuppgifter skall inte finnas tillgänglig för oberättigade att ta del av. I övrigt skall alla uppgifter om de medverkande i undersökningen behandlas med stor konfidentialitet (Vetenskapsrådet 1990:12).

Den empiri som samlats in i den här studien har endast använts till denna studie och kommer inte användas i något annat ändamål. Efter avslutad studie kommer även empirin förstöras och därmed inte finnas tillgänglig att nyttjas i andra ändamål, med grund i det sista forskningskravet, nyttjandekravet. De uppgifter som samlas in om enskilda personer får endast nyttjas i forskningsändamål (Vetenskapsrådet 1990:14).

5 Resultat

Resultatet bygger på de sex intervjuer som gjorts med skolkuratorer vilka arbetar på grundskolor i södra Sverige i olika kommuner. Intervjupersonerna som deltagit i studien är mellan 30-50 årsåldern och uppfyller alla de urvalskriterier som bestämts inför kontakt. Utformningen av resultaten är av varierande sort. Först, har ett referat till den samlade empirin gjorts för att sedan följas upp med ett passande citat. I vissa delar läggs ytterligare ett citat till med syfte att tydliggöra eller exemplifiera. Därefter har citatet analyserats med hjälp av tidigare forskning och de teorier som används i studien. Ordningen som teorier och tidigare forskning presenteras skiljer sig på grund av att det emellanåt uppfattats vara mer passande eller underlätta att exempelvis inleda med forskning före teori och vice versa. Nedan presenteras intervjupersonerna med deras fiktiva namn, deras ålder, akademiska bakgrund och erfarenhet som skolkurator för att ge en bakgrund till deras svar.

Karl: filosofie kandidatexamen. Arbetat som skolkurator i mer än 5 år. Arbetar med elever i årskurs 7-9.

Alva: socionomexamen, arbetat som skolkurator i mer än 5 år. Arbetar med elever i årskurs F-6.

Berit: socionomexamen, arbetat som skolkurator i mer än 5 år. Arbetar med elever i årskurs F-6.

Ylva: socionomexamen, arbetat som skolkurator i mer än 20 år. Arbetar med elever i årskurs 4-9.

Julia: socionomexamen med viss påbyggnad, arbetat som skolkurator i mer än 15 år. Arbetar med elever i årskurs F-3.

Felicia: socialpedagog och kandidatexamen i socialt arbete, arbetat som skolkurator i mindre än 5 år. Arbetar med elever i årskurs F-6.

5.1 Relationen mellan mående och utbildning.

Samtliga skolkuratorer beskriver hur det själva ser en tydlig relation mellan elevernas mående och deras skolresultat, åt bägge håll. Skolkuratorerna beskriver hur exempelvis en stressig hemsituation eller bråk med andra elever påverkar deras skolresultat. Samtidigt beskriver ett par intervjupersoner hur elevernas skolresultat, bra som dåliga, även påverkar deras mående.

Asså dels de här eleverna då som är väldigt duktiga och väldigt högpresterande har höga krav på sig själva och vill ha A i allting som liksom kör slut på sig själva och, ja, gör sig själva utmattade i princip. Dem får ju mycket ångest och stressrelaterade svårigheter. Svårt att sova på nätterna och hamnar i depressioner och så. Men det finns också naturligtvis dem som har svårt på grund av, på grund av dåligt mående eller på grund av att dem helt enkelt har svårt kognitivt och svårt med koncentration och så. (Ylva)

En intressant aspekt i skolkuratorernas resonemang är att samtliga befäster ett samband mellan mående och elevens utbildning. Med Franco et al. (2017:11) samt Quilez-Robres, Moyano och Cortés-Pascuals (2021:14) forskning i åtanke, påpekas dock att ett samband mellan mående och utbildning är svårt att befästa då det, på grund av elevernas ålder (6-12 år), är svårt för dem att uttrycka sitt mående. I Ylvas fall arbetar hon på en årskurs 4-9 skola, med äldre elever vilka rimligtvis har en större förmåga att kommunicera sitt mående, i kontrast till de yngre barnen i den jämförande studien. Detta skulle kunna förstås som att Ylva kan se ett samband som enligt forskningen annars är svår att se. Däremot är detta återigen ett samband vilket poängteras som definitivt av alla skolkuratorer i denna studie, trots att flera även här arbetar med elever i liknande ålder som i Quilez-Robres, Moyano och Cortés-Pascual (2021).

En större förståelse för övriga skolkuratorers resonemang, i det konstaterande sambandet mellan elevens hälsa och dess utbildning, kan tydliggöras genom Backlunds (2007:285f.) tidigare forskning, där hon menar att de förväntningar och föreställningar vilka kan styra skolkuratorerna kommer från den organisatoriska tillhörigheten. Med empirin i åtanke, uppfattas föreställningen inom skolans organisation bland skolkuratorer vara att mående hänger ihop med utbildning. Därmed blir således förväntningarna på skolkuratorerna att det är

deras uppgift att arbeta med detta. Då dessa förväntningar och föreställningar på ett sätt är grundpelare i skolkuratorns arbete, är det även rimligt att detta samband är en gemensam uppfattning bland skolkuratorer. Om inte, varför finns då skolkuratorer? Skolkuratorernas samlade uppfattning i frågan skulle därför kunna förstås som en föreställning eller förväntning snarare än att det faktiskt observerats i praktiken, även om det i vissa fall också kanske kan, enligt skolkuratorerna, synas genom tydliga faktiska exempel.

När detta tema diskuteras under intervjuerna väljer många av skolkuratorerna att även ge exempel på hur sociala faktorer spelar in på elevens skolresultat.

[...] där eleverna som man säger skulle kunna nå målen rent kunskapsmässigt men det finns andra saker som är i vägen. Bland annat då sociala faktorer, till exempel att man har kanske går igenom en kris, barnet går igenom en kris, det ha hänt någonting hemma eller det är något pågående. (Berit)

Inte alla skolkuratorer går in på denna relation vilket kan bero på att de inte får någon direkt fråga gällande denna specifika relation. Däremot alla dem vilka påpekar relationen mellan sociala faktorer och utbildning, hävdar att det första påverkar det andra. Deras uppfattning är alltså i linje med det resultat Quilez-Robres, Moyano och Cortés-Pascual (2021:14) når i sin studie gällande detta samband. Dock påpekas det i samma studie att tidigare forskning kring det sambandet har fått fram icke enhetliga resultat. Skolkuratorernas resonemang är enhetliga, till skillnad från tidigare forskning. Trots att forskningen är tvådelad gällande ett samband, kan skolkuratorernas övertygelse därför förstås med Abbots begrepp inferens (Abbott 1988:44ff.). Skolkuratorer skulle kunna besitta en abstrakt kunskap där sambandet mellan sociala faktorer och utbildning ingår, som är given deras profession. Detta skiljer sig rimligtvis från den abstrakta kunskapen andra professioner besitter. Detta då exempelvis en pedagog besitter en abstrakt kunskap av annan karaktär, vilket skulle kunna förstås som varför vårt empiriska material skiljer sig från tidigare forskning inom området (Quilez-Robres, Moyano & Cortés-Pascual 2021:14). Denna analys fungerar som förklaring både för skolkuratorernas resonemang i relationen mellan sociala faktorer och, det tidigare exemplet, i deras resonemang gällande relationen mellan mående och utbildning.

5.2 Prioritering av mående kontra lärande

När skolkuratorerna får berätta om vad som prioriteras av dem mellan elevernas hälsa och deras utbildning, påpekar många att alla på skolan är där för att hjälpa eleverna nå skolmålen. De flesta skolkuratorer har tagit upp vikten i att eleverna klarar kunskapsmålen, dock prioriterar somliga det högre än andra. Vissa anser det vara huvudfokus av deras arbete, andra beskriver denna roll som betydligt mindre i förhållande till sitt psykosociala perspektiv.

Men skola är ju alltid... Att nå skolresultat och försöka nå sin potential, det är alltid prio ett för all elevhälsopersonal också. Det är ju därför vi är på en skola. Det är ju för att eleven ska lyckas i skolan. (Karl)

Karl uttrycker att skolresultaten och att eleverna ska nå sin potential som prio ett för både honom själv, men även all annan elevhälsopersonal. Reuterswärd & Hylanders (2017) studie påvisar att skolsköterskor, som är en del av elevhälsan, uppfattar samarbetet inom elevhälsan som viktigt. De ger exempel på att det är genom samarbetet man kan fånga upp elever som behöver extra stöd i skolan och få ytterligare förståelse för elevernas behov (2017:257). Forskningen om skolsköterskor av Reuterswärd & Hylander (2017) stärker vad Karl säger om elevhälsoteamets uppdrag inom skolverksamheten.

För att någonting ska kunna vara prio ett på en arbetsplats, som Karl själv uttrycker det, tolkas arbetet för att eleverna ska uppnå skolresultat och sin fulla potential vara en central del av arbetsuppgifterna. Detta kan rimligtvis beskrivas med hjälp av Svenssons begrepp formellt handlingsutrymme (Svensson 2016:67). Svenssons begrepp handlar om de lagar och regler som styr över en profession, samt anställningskontraktet. Anställningen innebär ett formellt handlingsutrymme, som baseras på vad organisationen tillåter (ibid.). Som sagt, beskrivs arbetet för att eleverna ska uppnå skolresultat prio ett av hela elevhälsan, vilket tyder på att detta arbete är ett formellt uppdrag från organisationen, snarare än en norm eller ett resultat av att detta arbete tas emot väl av övrig personal på skolan. Dock kan man förstå det formella handlingsutrymmet som något som måste bekräftas av det informella, då gruppen människor inom professionen rimligtvis måste godta det formella, vilket gör det normativt och en del av även det informella handlingsutrymmet (ibid.).

Av intresse är dock kontrasten i exempelvis Felicias resonemang, där skolmålen är viktiga men där skolkuratoren inte vill släppa sitt perspektiv eller sitt synsätt, utan poängterar att måendet är ändå det som är det viktiga och ligger i fokus. Vägen till målet är viktigare än målet i sig, beskriver Felicia i citatet nedan.

Ja men asså det är ju nånstans därför de är där. Även om jag, så, det är ju liksom ett slutgiltigt och övergripande mål. Även om för mig, så är det ju viktigare kanske hur dem kommer dit, asså vägen till målet är viktigare för mig, än själva målet. Och att dem nånstans ska, ska må bra! Och ha det bra på vägen dit. Så det är ju viktigt, men jag tycker att det är viktigt att dem mår bra och liksom nånstans känner sig trygga i sig själva som personer liksom och blir stärkta där. Så att, ja, det är ju viktigare, utifrån hehe, liksom mitt synsätt. Även om målet liksom finns där. (Felicia)

Att skolmålen är ett slutgiltigt och övergripande mål inom skolan och att det är en viktig del inom skolverksamheten, är inget våra skolkuratorer förnekar. Samtidigt är det svårt för flera skolkuratorer, bland annat Felicia i citatet ovan, att se det som det viktigaste. Det skolkurativa perspektivet tar återigen över och det poängteras att för dem, ur deras synsätt, blir det ändå elevernas mående vilket måste prioriteras. Backlunds (2007:285f.) tankegång gällande den organisatoriska tillhörighetens påverkan på förväntningar och föreställningar skulle kunna påverka skolkuratorernas resonemang i hur de prioriterar skolan kontra måendet, just då det inom skolan är fokus på att eleverna ska uppnå skolmålen. Dock går resonemangen från skolkuratorer ofta mot dessa förväntningar och genom det ställningstagandet även förstärker och sätter tydliga skiljelinjer för den skolkurativa professionen inom grundskolan. En profession Backlund (2007:285f.) annars beskriver som svår att urskilja. Fokus på att eleverna ska uppnå skolmålen är beskrivning av skolans arbete på en övergripande nivå. Genom dessa resonemang visar skolkuratorerna också att de har en kontroll över arbetet (Svensson 2010:78), där de kan bidra med synsättet att även mående behöver ligga i fokus och sedan dessutom arbeta med det och få andra professioner involverade i det arbetet. Kontroll över arbetet leder rimligtvis även till kontroll i arbetet. Genom att ändra arbetssättet på ett övergripande nivå möjliggörs även en kontroll i det specifika arbetet med eleverna.

Ytterligare kontrast till uttalandet från både Karl och Felicia går att finna i Julias resonemang kring hur mående kontra lärande prioriteras och ter sig på olika vis beroende på individens behov. Prioriteringen anses av Julia vara av lösningsorienterad sort, där både måendet och utbildningen beaktas, vilket är en ytterligare aspekt på hur lärande och mående prioriteras.

Jag tänker ofta att, med dem eleverna jag träffar så kan det handla om att dem är väldigt stressade, och då kan jag ju hjälpa dem att hitta struktur, för att minska stressen lite. Ofta så har jag samarbete med mentor. Jag tänker att det kan vara att man delar upp liksom, läxor eller skolarbete på olika sätt. Att man avsätter vissa dagar, ja men, ja den strukturen helt enkelt. Det kan ju också vara för att man ser att, ja den här eleven har för mycket, här måste vi plocka bort någonting, och det får man ju göra i samråd med mentor. (Julia)

Julias uttalanden tyder på ett individriktad arbete just gällande skolresultat och mående. Julia beskriver hur hon tillsammans med mentorer jobbar med specifika elever för att hjälpa dem uppnå skolmålen. Hon beskriver att arbetet handlar om att finna struktur, men även hur det emellanåt hjälper att plocka bort vissa ämnen, för att överlag gynna skolgången. Citatet skiljer sig från den definition av arbete med hälsa som Guvå & Hylanders (2012) forskning visar. De beskriver hur deras resultat indikerar att arbetet ska vara av hälsofrämjande karaktär med fokus på det generella snarare än det individuella (ibid.). Vad som framgår av citatet, är att det klassiska individuella arbetet även det behövs och används för att underlätta för både elevernas hälsa och skolgång. Isaksson (2016) beskriver däremot ett handlingsutrymme för skolkuratorer att arbeta individriktat eller med verksamhetsförändring, som skulle kunna likställas med det generella arbete som Guvå & Hylander (2012) nämner. Sammanfattningsvis, tyder forskningen på att grundtanken för skolkuratorer är att jobba hälsofrämjande på en generell nivå (Guvå & Hylander 2012:145) men att det finns ett handlingsutrymme att även jobba individuellt (Isaksson 2016:59).

Genom att dyka djupare i Isakssons (2016) tankar om handlingsutrymme, kan man förstå citatet om hur arbete för elevernas mående och skolgång utförs genom att ta Svenssons (2010:67) uppdelning av handlingsutrymme i åtanke. Svensson (2010:67) beskriver att det informella handlingsutrymmet handlar om normer och hur resterande professioner tar emot arbetet som genomförs. Genom att Julia beskriver sitt samarbete med mentorerna angående att

ta bort ämnen från elev för att underlätta, kan man utläsa en acceptans av arbetet av åtminstone en annan kollega inom en annan profession. Detta kan förstås som en positiv uppfattning av ett arbete som faller inom Svenssons (2010:67) kategori informellt handlingsutrymme. Vad som också kan utläsas av citatet är att skolan är viktig och Julia försöker hitta vägar för eleven att uppnå kunskapsmålen. Däremot, om måendet sätter stopp, är skolan inte längre det viktigaste och det är där handlingsutrymmet att plocka bort ämnen för eleven kommer in.

5.3 Arbetsuppgifter

När det kommer till skolkuratorernas arbete i förhållande till elevernas skolgång är det inte alltid ett direkt arbete kan beskrivas. En gemensam nämnare är att skolkuratoren ser sig själv som en mellanhand mellan eleven och de som står för själva lösningen.

Jag skulle väl säga att jag liksom ses mest som en slags brygga, liksom mellan elever och lärare. Att många gånger kanske det är elever som inte liksom, nämen vågar eller vill prata med sina lärare, att det känns jobbigt. Och då kan man liksom använda mig som en mellanpart. Att om vi liksom pratar om någonting, så kan jag liksom antingen hjälpa eleverna framföra det själv eller att jag pratar med läraren, eller att vi träffas tillsammans eller med föräldrar. Så, nämen att jag blir som en, liksom en mellanpunkt. För att liksom hjälpa och trygga eleverna för vad dem kanske behöver för att liksom kunna nå längre eller mer framåt. (Felicia)

Det återkommande resonemanget att agera "brygga" kan på två olika vis förstås utifrån Andrew Abbotts (1988:40) begrepp diagnos, behandling och inferens. Efter att Felicia diagnostiserat problemsituationen utformas en behandling. Behandlingen i detta fall blir väldigt diffus, då skolkuratoren inte själv står för den konkreta lösningen utan snarare som ett hjälpmedel på vägen eller som en "brygga" dit lösningen kan bistås. Utifrån detta perspektiv försvagas skolkuratorns jurisdiktion då behandlingen kommer från det håll skolkuratoren pekade snarare än från kuratören själv. Å andra sidan kan skolkuratorns jurisdiktion tolkas som att den definitivt stärks. Detta kan den göra genom att se hänvisningen av skolkuratoren som dennes explicita behandling. Skolkuratorns abstrakta kunskaper, inferens, i att förstå vart

eleven behöver vända sig för att ta sig över sina hinder är en behandling i sig och en viktig sådan i eleverna skolgång.

Skolkuratorerna arbetar inte bara som en mellanhand, utan har också åsikter kring hur arbetet ska utföras och vilka elever och årskurser fokus bör ligga på. Nedan följer ett citat från Alva om hur arbetet som skolkurator kan te sig, men även en beskrivning om hur arbetet enligt skolkuratorns synvinkel bör fokuseras framöver.

Det är lätt att hamna i att släcka bränder. Så därför vill vi ju liksom tänka mer hur kan man jobba förebyggande och främjande och jag vill ju mycket att vi ska jobba med de yngre barnen så att vi inte hamnar kanske där vi har hamnat med bland annat vår femma nu. Nu har det varit omständigheter också, där man kanske har bytt lärare väldigt ofta och så också som påverkar liksom. Men att verkligen jobba med dom små så att vi bygger en bra grund från början där liksom. (Alva)

Alva beskriver hur det är lätt att som skolkurator arbeta med att "släcka bränder" och beskriver hur hon hellre vill arbeta mer förebyggande och speciellt med de yngre barnen, för att bygga en bra grund. Det hittas stöd till detta uttalande i Lindblad & Backlunds (2017) fältstudie, som beskriver att elevhälsans och därmed skolkuratorernas arbete ofta består av åtgärdande insatser på en individnivå, men att strävan att efter att arbeta mer förebyggande finns (Lindblad & Backlund 2017:59). Även Guvå & Hylander går in på liknande spår i sin studie, där en socialarbetare beskriver hur arbetet borde fokuseras på förebyggande insatser istället för att arbeta med vad som redan är trasigt (Guvå & Hylander 2012:140).

Skolkuratorerna vilka på olika sätt har beskrivit ett arbete med att "släcka bränder", har även uttryckt att detta inte är önskvärt. Däremot har samtliga skolkuratorer fört en positiv talan för förebyggande arbete som ett viktigt och önskvärt arbetssätt. Isaksson (2016:59) visar på att skolkuratorerna genom att arbeta antingen individanpassat eller med verksamhetsförändring och förebyggande arbete på olika sätt använder sitt handlingsutrymme.

Uttalandet från Alva kan med Svenssons (2010:77f.) begrepp handlingsutrymme förstås som en önskan över att ha mer kontroll i arbetet. Att Alva pratar om *vi* och inte enbart sig själv, kan även tyda på en kollektiv kontroll (ibid.) för att kollektivet vill ha kontroll över hur man arbetar hälsofrämjande och förebyggande. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008:16f.)

beskriver även hur socialarbetaren har stor möjlighet att påverka sitt eget handlingsutrymme, men att det beror mycket på individens kompetens. Alva har uppenbarligen sett att det arbetssätt som tidigare använts inte varit optimalt, exempelvis när hon beskriver problematik i årskurs fem som ett exempel på hur man inte vill ha det. Det är rimligt att förstå viljan att jobba mer förebyggande som ett resultat av ett tidigare arbete med att släcka bränder som inte varit helt lyckat. Misslyckandet kan tolkas ha medfört något positivt i en större kompetens och förståelse för hur man arbetar bäst, vilket i sin tur förstås ligga som grund till varför skolkuratorn kan utnyttja sitt handlingsutrymme.

Resultaten av skolkuratorernas arbete beskrivs olika, där olika delar av resultat formuleras och fokuseras på. En tolkning är att begreppet resultat betyder olika för de olika skolkuratorerna som intervjuats. Citatet nedan visar på en annan tolkning av resultatets betydelse för skolkuratorn och på vilket sätt resultat definieras. Definitionen landar här i hur många elever skolkuratorn har lyckats nå ut till på en viss tid.

Nu har jag jobbat snart ett år på denna skolan och jag kanske har varit i kontakt med, i form av samtal, med 50 av skolans 490 elever. Och det tänker jag att, det tar jag som ett bevis på att de vet vem jag är och de tycker det är okej att komma och prata med mig. För det är ganska hög andel procentuellt sett utifrån antal elever. Under så kort tid. (Karl)

Arbetet som gjorts för att synliggöra sig för eleverna kan rimligtvis förstås med Svenssons begrepp om reellt handlingsutrymme (Svensson 2010:67). Då Karl inte nämnt något om att det är inom hans arbetsuppgifter eller att han förväntas spendera sin fria tid på denna typen av saker, är det rimligt att förstå det som skolkuratorns egen vilja. Agerandet kan förstås som ett resultat av att skolkuratorn tar vara på sin tid då relationer upplevts som en stor prioritering genom hela intervjun. Andra skolkuratorer som intervjuats har bland annat beskrivit att de inte har tid eller möjlighet att röra sig i korridorer på skolorna, vilket kan tyda på att de inte har samma reella handlingsutrymme som Karl, alltså att deras tolkningar av handlingsutrymmet skiljer sig (ibid.).

Ett exempel ges ur intervjun med Ylva, på frågan ifall hon gör sig tillgänglig genom att röra sig i korridorer på arbetstid eller rast: “Inte jättemycket, det har jag inte tidsutrymme för. Och jag är inte säker på att jag tycker att det är mitt uppdrag heller, i största mån.” Ylva beskriver hur hon anser att det inte är hennes huvudsakliga uppdrag, vilket kan förstås som en tolkning av det formella och informella handlingsutrymmet, vilket gör det till skolkuratorns reella handlingsutrymme (Svensson 2010:67). Sammanfattningsvis kan dessa citaten förstås som att informellt och formellt handlingsutrymme kan försvåra det reella handlingsutrymmet för skolkuratorerna i studien. Vidare, kan det förstås som att ett formellt eller informellt handlingsutrymme möjliggör en tolkning för Karl, vilket leder till att han kan utnyttja sitt reella handlingsutrymme.

5.4 Förebyggande arbete

Ytterligare en gemensam nämnare bland skolkuratorerna är svårigheten att förklara eller ge exempel på arbete vilket direkt påverkar elevernas skolgång eller skolresultat. Istället beskriver skolkuratorerna hur de alla, på olika sätt, arbetar förebyggande för elevernas skolgång samt utbildning och lärande. Skolkuratorerna arbetar på olika sätt med det förebyggande arbetet, varav en berättade om hur det var viktigt för denne att synas mycket i skolan. Både på raster, i klassrummen och i korridorerna. Detta ansågs av skolkuratoren föranleda till att barnen visste vem kuratorn på skolan var och att skolkuratoren sågs som en av många vuxna eleverna kunde vända sig till vid problematik. Nedan berättar Julia om hur hon arbetar med uppföljning tillsammans med andra för att på det viset få reda på vad som behöver förebyggas framöver.

[...] och gå igenom det och sen har vi ytterligare en uppföljning som då görs i anslutning till de andra två och det är en psykosocial-uppföljning där jag är väldigt involverad, där vi tittar på det sociala klimatet i klassen, där vi har olika underlag, vi tittar på kränkningar som har varit, till exempel. Vilka är utsatta och vilka utsätts, vad handlar det om och vad behöver vi förebygga för att undvika. Hur fungerar eleverna tillsammans som klass, kamratrelationer och annat, så den psykosociala analysen, eller liksom uppföljningen, är jag ju väldigt involverad i. Dels så bistår jag med underlag, men också är med i själva analysen. (Julia)

Att skolkuratoren är en del av den psykosociala uppföljningen av elever kommer inte som en överraskning. Deras abstrakta kunskap härstammar från ett psykosocialt perspektiv, som enligt Abbotts professionsteori kan förstås som en del av den skolkurativa behandlingen. Kunskapen om det psykosociala perspektivet som krävs för att kunna använda det, beskrivs av Abbott med hjälp av begreppet inferens (Abbott 1988:44ff.). Därtill kan man tolka skolkuratorns analytiska arbete som en planering inför en behandling, vilket Abbott beskriver som hur problemet behandlas (ibid.). Skolkuratorns behandling kan enligt Abbotts teori beskrivas vara av psykosocial karaktär och kan i de fall som Julia presenterar anses vara mer specifik, vilket leder till att skolkuratoren försvarar sin jurisdiktion (ibid.). Sammanfattningsvis kan man förstå den psykosociala analysen och uppföljningen som en del av en behandlingsstrategi, där man har eleven i åtanke och man med hjälp av begreppet diagnos kategoriserar eleven (Abbott 1988:40ff.). Behandlingsstrategin formuleras sedan utefter diagnosen och behandlingen, med hjälp av skolkuratorns abstrakta kunskap om det psykosociala perspektivet.

På frågan om skolkuratoren kan se att hon gör skillnad för att eleverna ska uppnå målen väljer Berit, nedan, att poängtera sitt intresse i att göra skillnad och vara behjälplig i elevernas strävan mot målen på en mer övergripande nivå snarare än individuell. Vidare berättar hon att ungefär lika mycket arbete läggs ner på individuell nivå som på en mer övergripande nivå, däremot anser hon det fördelaktigt att arbeta exempelvis med lärarna snarare än direkt med eleverna, då man når ut till fler.

Och inte minst då på det här, asså det i individ, på individnivå är det ju också jättetrevligt men det är ju framförallt det här liksom övergripande, hur har det blivit i den här, hur har studieron blivit i den här årskursen eller hur liksom gruppen eller skolan som helhet. (Berit)

I studien beskriver Guvå och Hylander (2012:145) hur arbetet med hälsa inom skolvärlden skiftats från att tidigare använda sig av individuella interventioner till att numera arbeta hälsofrämjande på en mer generell nivå. Detta är ett fenomen vilket även uppmärksammats i intervjuerna, där skolkuratorerna återkommande ger exempel på övergripande arbete såsom studiero, handledning av personal, rastaktiviteter och värdegrundsarbete.

En förståelse för ovanstående stycke kan ges med hjälp av Abbotts (1998:315) teori om professionssystemet och begreppen mikro- och makronivå. Detta ger förståelse till hur skolkuratorns profession förändrats men även hur närliggande professioner påverkas och förändras. På mikronivå har arbetsuppgifterna ändrats från att traditionellt sett vara av individuell karaktär till att numera bestå av en större del generellt hälsofrämjande arbete (Guvå & Hylander 2012:145). En skillnad på mikronivå kan således påverka professionssystemet (Abbott 1988:315). Då arbetsuppgifterna förändras från skolkuratorernas traditionella, utmanas den traditionella definitionen av professionen och den utvecklas. Precis som arbetsuppgifterna ändras för skolkuratorerna ändras även närliggande professioner vilka blir delaktiga i detta nya arbete. Exempelvis pedagogerna, där de går ifrån den traditionella rollen som lärare i klassrummet. Utifrån intervjuerna beskrivs bland annat hur pedagogerna är involverade och delaktiga i det hälsofrämjande arbetet, exempelvis i arbetet med studiero.

5.5 Samverkan

Samtliga skolkuratorer visade sig samverka med annan personal på skolan, såsom lärare, mentorer, rektorer, övriga elevhälsan och vissa även med elevernas vårdnadshavare. Samverkan för skolkuratoren beskrivs generellt som viktig och något som sker mer eller mindre dagligen. Det poängteras även att denna samverkan är viktig för eleverna och att de ska lyckas. Samverkan sker generellt på flera olika plan och angående diverse frågor. Vissa skolkuratorer diskuterade specifikt sin samverkan med elevhälsan angående olika elever, medan andra beskriver hur samverkan med mentorer och lärare ligger till grund för ett förebyggande arbete för eleverna. Samverkan beskrevs av Karl som a och o, vilket citatet nedan styrker.

Men samverkan är alltid viktig, för att vi behöver ju ha all information kring eleverna för att möjliggöra för eleverna att lyckas. Så att samverkan är a och o. Ifall jag hade bara suttit på mitt rum och bara haft samtal med elever utan att ha någon kontakt med övriga på skolan så skulle inte det kunna.. Det hade kunnat generera ett stöd för eleven men det hade inte kanske gett det helhets o verklighetsbilden som det väl faktiskt är för eleven för att den ska lyckas. Utan jag samverka med mentorer ibland, inte alltid men ofta med specialpedagog och rektor. (Karl)

Rollen som skolkurator har beskrivits som ensam och utelämnande av vissa skolkuratorer, som även poängterat att samverkan är helt och hållet nödvändigt för att fånga upp elever och för att ta del av andra perspektiv än skolkuratorns egna och tillsammans besluta bästa möjliga insats för en elev. Samverkan med andra professioner beskrivs som ett sätt att fånga elevens helhet och ge en verklighetsbild för hur eleven ska lyckas i skolan. Ett exempel på vikten av samverkan går att finna i Reuterswärd och Hylanders (2017) studie, där skolsköterskorna som låg till grund för det empiriska materialet beskriver hur samverkan ses som viktig och kan ligga till grund för att tidigt upptäcka elever som behöver extra stöd i skolan och för att ytterligare förstå elevernas behov (2017:257).

Vidare, beskriver Karl vikten av samverkan för elevens skull, där gruppen tillsammans kan påverka arbetssituationen och på så sätt ändra förutsättningarna för eleven vilket kan förstås med hjälp av Svenssons (2010:77f.) begrepp kollektiv kontroll. Vikten av samverkan behöver inte nödvändigtvis negligera Karls kontroll över eller i arbetet, utan snarare belyser att kollektiv kontroll finns och att den är viktig. Då det förmodat någon gång skett en förändring av arbetsuppgifterna för denne skolkurator, som inneburit ett ökat samarbete mellan professioner, påverkar denna förändring enligt Abbott (1988:315) hela professionssystemet. Inte bara för skolkuratoren själv, utan även andra professioner.

Karls uttalande tyder på en positiv inställning till samarbetet. Samverkansmodellen som beskrivs i citatet skulle även kunna förstås med hjälp av Abbotts syn på att befästa och göra anspråk på en jurisdiktion (Abbott 1988:44ff.). Befästandet eller anspråket på en jurisdiktion baseras på den abstrakta kunskapen inom de olika professionerna (ibid.). Karl beskriver att helhetsbilden hade missats utan en samverkan mellan professionerna, vilket tyder på att den abstrakta kunskapen hos kollegorna värderas högt av Karl. Om vi har Abbotts teori i åtanke, kan man tänka sig att utförandet av denna samverkan kan ses som ett befästande av den egna professionen genom att tillföra sin abstrakta kunskap. Karl talar inte om att det ena perspektivet är bättre än något annat, utan poängterar snarare vikten av att samarbeta och ta nytta av varandras kunskaper för att gynna eleverna. Detta kan förstås med hjälp av Abbotts (1988:40ff.) begrepp behandling, då exempelvis mentorns behandling kan vara lika bra för eleven som skolkuratorns. Men om denna behandling är svår att mäta, blir jurisdiktionen

svårare att befästa. Därför finns det enligt Abbott större möjlighet för skolkuratoren att göra anspråk på denna.

Samverkan verkar te sig på olika vis bland de olika skolorna. Mellan olika professioner och med olika målsättningar men även beroende på vilka åldersgrupper skolan har och som skolkuratoren arbetar med. Bland de skolkuratorer med de yngre barnen som målgrupp beskrivs en samverkan med betydligt bredare karaktär än de med skolkuratorer med en äldre målgrupp.

När det kommer till samverkan lite mer så med yrkesprofessioner eller vad man ska säga så har jag bland annat med vår specialpedagog samverkan kring handledning till våra elevassistenter där vi jobbar lite med bemötande och dom pedagogiska delarna. Jag och specialpedagogen jobbar mycket tillsammans, vi har trivselledarna bland annat som vi jobbar med, som är en grupp elever på skolan som har rastaktiviteter ute på rasterna tillsammans med oss och vi har också möte varje vecka med trivselledarna och jobbar med den biten. (Alva)

Backlund (2007:285f.) poängterar att den organisatoriska tillhörigheten skolkuratoren är en del av även kan ha inflytande på dennes föreställningar och förväntningar. Alva, som arbetar på en F-6 skola, ger i citatet ovan ett exempel på hur det kan se ut genom en samverkan med arbetsuppgifter vilka traditionellt går ifrån de typiska för en skolkurators. Då denna typen av samverkan i större mån beskrivs av skolkuratorer vilka arbetar på skolor med yngre elever, ser man att skolans förväntningar på skolkuratoren skiljer sig beroende på skolans organisatoriska karaktär, vilket också är en sammanlagd uppfattning av det hela empiriska materialet.

Från Alvas exempel kan man se att det från övriga professioner, såsom specialpedagoger, uppmuntras med exempelvis skolkuratorns inblandning i rastaktiviteter. Trots att denna uppgift kanske inte är en standard inom det generella skolkurativa handlingsutrymmet, kan det tolkas vara det informella handlingsutrymmet på just denna skolan för denna skolkurator (Svensson 2010:69ff.). Om en annan skolkurator blivit anställd med gamla förväntningar och normer från sitt tidigare arbete, hade gruppen ändrats och med det även gruppens normer och gemensamma tankesätt. Därför hade då även det informella handlingsutrymmet för den nye skolkuratoren ändrats och kanske hade rastaktiviteter inte längre fallit inom det. Detta kan

förstås som varför Alva tar del av arbetsuppgifter med viss karaktär, varav andra skolkuratorer inte tar del av. Ytterligare förståelse av Alvas utsaga kan nås med hjälp av Abbotts (1988) begrepp mikronivå, som används för att se skiftningar och förändringar inom professionen. Ifall normer och tankesättet inom gruppen förändras, påverkar det rimligtvis även arbetsuppgifterna som utförs. Dessa förändringar på mikronivån, påverkar övriga nivåer och kan därmed förändra och påverka hela professionen. Hypotetiskt, skulle rastaktiviteterna som Alva beskriver kunna falla inom det formella handlingsutrymmet i framtiden, snarare än det informella.

Resultat beskrivs av skolkuratorerna som något som är svårt att sätta fingret på, delvis på grund av samverkan. Skolkuratorerna upplever att det är svårt att sätta fingret på exakt till vilken insats som lett till vad, utan att man måste titta på helheten och samverkan för att förstå vad resultatet innebär och beror på. Därtill upplever skolkuratorerna generellt att det är svårt att se resultat på grund av att dem ofta arbetar ensamma. En skolkurator uttrycker:

Sen tycker jag, jag har ju en väldigt bra dialog med min chef när det gäller liksom hur hur olika insatser faller ut och sådär. Och jag gör ju själv en utvärdering, jag gör en utvärdering varje jullov och varje sommarlov. För jag jobbar ju på loven och det är ju ganska tomt här då. Och då har jag en rutin att jag gör en utvärdering av mitt min termin och sen då mitt läsår, där jag själv utvärderar hur det har gått med olika insatser och vad jag vill fokusera på nästa år.
(Berit)

Berit uttrycker en viss samverkan med sin chef kring utfallet av olika insatser för att beskriva resultatets påverkan på arbetet. Detta kan förstås genom att applicera begreppet kontroll *över* arbetet (Svensson 2010:77f.). Denna dialog mellan skolkurator och chef kan förstås som ett sätt för skolkuratoren att få kontroll över arbetet, då begreppet innefattar en övergripande kontroll. Genom att ta del av chefens påpekanden, skaffar sig skolkuratoren rimligtvis en övergripande kontroll över arbetet, då Berit skaffar sig förståelse för vad som fungerat och inte. Berit beskriver även hur hon genomför en egen utvärdering, som även den kan förstås som en del av att få kontroll över arbetet (ibid.). Den egna utvärderingen kan även ses som att skolkuratoren utnyttjar sitt reella handlingsutrymme, som Svensson (2010:71) beskriver baseras på en kombination av det formella och informella, men också grundar sig i individens

egna uppfattning av vad hon kan göra inom skolans ramar. Berits uttalanden förstås som att den egna utvärderingen krävs för att både förbättra och möjligtvis förändra arbetet. Skolkuratoren tar här egna initiativ, som kan förstås vara en handling baserat på de formella reglerna inom skolan, verksamhetens normer och det egna initiativet.

6 Diskussion

I detta kapitel kommer resultaten av analysen i förhållande till studiens syfte, vilket är att förstå hur skolkuratorer resonerar om sin professionella roll i relation till elevernas lärande och utbildning, presenteras och diskuteras. Även huvudsakliga slutsatser kommer att redogöras för samt intressanta upptäckter under studiens gång som möjligtvis kan vara underlag för framtida forskning. Under resultatdiskussionen kommer frågeställningarna studien baserats på att agera rubriker för diskussionen.

6.1 Hur resonerar skolkuratoren kring relationen mellan mående och lärande?

Samtliga skolkuratorer har varit tydliga med att poängtera att det finns ett samband mellan elevernas mående och deras lärande eller utbildning, där mående påverkar lärandet och vice versa. Av intresse är att skolkuratorerna i denna studie varit eniga i att det finns ett samband medans tidigare forskning varit splittrad gällande denna relation. En annan intressant aspekt är att skolkuratorerna även påpekat att lärande påverkar måendet medans tidigare forskning endast berör hur måendet påverkar lärandet. Skolkuratorernas resonemang har förståtts utifrån begreppet inferens. Skolkuratorerna med sin profession och dess abstrakta kunskap i ryggen, drar slutsasten att relationen mellan mående och lärande är en relation där båda delarna påverkar varandra.

Ur skolkuratorernas utsagor kring relationen mellan mående och lärande är det poängterade sambandet i sig ett sätt för skolkuratorerna att resonera om sin roll i elevernas lärande och utbildning. Då dessa anses hänga ihop är skolkuratorerna med och hjälper elevernas i deras lärande och påverkar deras skolgång. Däremot för skolkuratorerna är det inte detta som prioriteras då det finns andra professioner inom skolan vilka har den primära rollen i elevernas lärande. För skolkuratorerna är det istället viktigt att tillbringa sitt perspektiv in i

skolan, där de kan ta itu med elevens mående eller sociala problem, vilka annars möjligtvis hade fallit mellan stolarna då andra professioner inom skolan saknar den abstrakta kunskapen för ändamålet. Dessa resonemang har därför förståtts av oss med hjälp av Abbotts professionsteori, som en gränssättning mellan skolans professioner och därmed ett stärkande av den egna professionen.

6.2 Hur resonerar skolkuratorn kring arbetet med eleverna?

För skolkuratorerna har det varit svårt att exemplifiera direkt eller individuellt arbete med eleverna i förhållande till deras lärande. Troligtvis beror detta på skolkuratorerna inte arbetar med elevernas lärande och utbildning på ett direkt vis, med direkta arbetsuppgifter riktade dit. Som togs upp under rubriken angående relationen mellan mående och lärande, arbetar skolkuratorerna direkt med måendet, som i sin tur beskrivits påverka elevernas lärande och utbildning. Det empiriska materialet tenderar till att arbetet med eleverna är av en större vikt än först tänkt. Detta då allt arbete, även verksamhetsförändrande, har en inverkan över elevernas skolgång. Det indirekta eller snarare förebyggande arbetet har beskrivits som en central del av skolkuratorernas arbete, självklart i samband med de centrala elevsamtalen och kontakten med andra myndigheter och verksamheter.

Det förebyggande arbetet som skolkuratorerna genomför ser väldigt olika ut beroende på vilken kurator man frågar. Detta kan rimligtvis förstås som att skolkuratorerna på olika vis tolkar sitt handlingsutrymme. Det är omöjligt att dra en slutsats kring hur det förebyggande arbetet ser ut, mer än det är ter sig på flera olika sätt. Däremot, är det tydligt att det förebyggande arbetet är av stor vikt. Det förebyggande arbetet kan rimligtvis förstås som att skolkuratorerna har kontroll i arbetet och alltså kan påverka hur arbetsuppgifterna utförs. Därtill, uppfattas skolkuratorerna både ha och vilja ha kontroll över arbetet på ett mer övergripande vis. Tillsammans med elevhälsan som skolkuratorerna arbetar med, uppfattas denna grupp även ha en kollektiv kontroll, där de tillsammans kan påverka arbetssituationen.

Tidigare forskning har visat på att skolkuratorer gått från att arbeta på individnivå till att arbeta mer generellt och hälsofrämjande, vilket även skolkuratorerna i denna studie visat en tendens på. Denna förändring av arbetssätt har förståtts som en primär förändring av

arbetsuppgifter, som därpå förändrat professionen och professionssystemet. Denna förändring har uppfattats påverka närliggande professioner och synnerligen skolkuratorernas samverkan med dessa. Flera professioner behöver arbeta tillsammans för att möjliggöra det hälsofrämjande arbetet.

6.3 Hur resonerar skolkuratoren kring samarbetet med övrig skolpersonal?

Samarbetet med övrig skolpersonal har visat sig vara en del av alla skolkuratorers vardag och arbete. Samarbetet eller samverkan har bland annat beskrivits som a och o, vilket visar på hur centralt det är för skolkuratorerna. Samarbetet har uttryckt sig ske mellan olika professioner olika mycket, där rektorer, pedagoger, specialpedagoger och övriga elevhälsan har varit de vanligaste professionerna för skolkuratoren att ha samarbete eller samverkan med. Vad som framgått ur analysen är att skolkuratoren, utöver det ständiga samarbetet och samverkan med elevhälsan, arbetar tillsammans med olika professioner beroende på vilket område eller arbetsuppgift det handlar om. Skolkuratorerna vilka jobbar med yngre barn uttrycker i högre grad att samverkan är av en bredare karaktär.

Samarbete och samverkan uppfattas vara en stor del av skolkuratorernas resonemang om sin roll i elevernas utbildning och lärande. Skolkuratorns arbete på egen hand uppfattas kunna göra skillnad för individer, men för att en större skillnad ska kunna göras, behövs en samverkan mellan professionerna. Det är inte för intet skolkuratoren jobbar med bibliotekarier, skolsköterskor, specialpedagoger och mentorer, utan för att tillsammans med dessa andra professioner fånga eleven i sin helhet, med flera olika perspektiv. Medicinskt, psykosocialt, pedagogiskt och så vidare. Lärande och utbildning beskrivs av samtliga skolkuratorer hänga ihop med diverse andra saker och just därför räcker inte bara pedagogerna för att säkerställa att detta uppfylls.

Samverkan är en central del av skolkuratorernas arbetsuppgifter. Samverkan behövs för att skilja de olika perspektiven åt för att därefter gemensamt komma fram till vad som är bäst för eleven. Skolkuratorns professionella roll för elevernas utbildning och lärande kan därför förstås vara av den karaktär, att skolkuratoren tillsammans med övriga ska utbyta kunskap för att nå fram till elevernas bästa. Vidare, kan skolkuratorernas professionella roll för elevernas

utbildning och lärande förstås som en del i att ha kontroll över sina arbetsuppgifter. Genom att den samverkande gruppen har kontroll över hur de arbetar, kan de tillsammans ta del av varandras perspektiv och information för att sedan gemensamt komma fram till en handlingsplan för eleven eller eleverna. Då samtliga skolkuratorer i denna studie beskrivit vikten av ett fungerande samarbete inom elevhälsan, kan den professionella rollen även förstås baseras på ett informellt handlingsutrymme, där gruppens förväntningar sätter ton, med hjälp av exempelvis den kollektiva kontrollen, för hur samverkan ska fungera och vad den ska generera för resultat.

6.4 Slutsater

Syftet med denna studie har varit att förstå hur skolkuratorer resonerar om sin professionella roll i elevernas utbildning och lärande. Deras resonemang har förståtts utifrån ett professionellt perspektiv med hjälp av professionsteori och handlingsutrymme.

Sammantaget, har det utifrån skolkuratorernas resonemang om sambandet mellan mående och lärande förståtts som en tolkningsfråga angående vad skolkuratoren gör av detta. Det reella handlingsutrymmet möjliggör skolkuratoren att tolka vad den får och inte får göra, samt vad som är acceptabelt inom arbetsgruppen. Denna tolkning har visats på olika sätt, där skolkuratoren antingen påstått sig ha eller inte ha en större professionell roll i elevernas lärande och utbildning. Vad skolkuratoren gör inom ramarna för vad som är godtagbart, har förståtts baseras på det reella handlingsutrymmet. Denna tolkning uppfattas påverka skolkuratorns arbetsuppgifter, vilket i sin tur påverkar närliggande professioner inom skolan. Samverkan blir en central del för hur det hälsofrämjande arbetet ska utföras, där skolkuratorns abstrakta kunskap utgör en del av flera perspektiv som utifrån skolkuratorernas utsagor är viktiga för att fånga eleven i sin helhet.

Samverkan inom elevhälsan, med rektorer och pedagoger är olika sätt för skolkuratoren att vara behjälplig för elevernas lärande och utbildning. Det individinriktade arbetet har av samtliga beskrivits vara av vikt, men samtidigt har det förebyggande och verksamhetsförändrande arbetet fokuserats på i deras resonemang om arbetet för elevernas lärande och utbildning. Sammanfattningsvis har skolkuratorernas resonemang om sin professionella roll i relation till elevernas lärande och utbildning förståtts baseras på huruvida

handlingsutrymmet ser ut och tolkas. De olika skolorna eller kommunerna ger skolkuratoren olika förutsättningar till att antingen ta eller inte ta en större sådan roll. Samtidigt är det upp till skolkuratoren själv att tolka sina arbetsuppgifter och på så sätt forma sin professionella roll utifrån vad som är normativt och regelrätt.

6.5 Fortsatt forskning

Denna studien har bidragit med ett frågetecken gällande den skolkurativa professionen och dess roll i skolan. Under studiens gång har det även uppfattats att handlingsutrymmet och den skolkurativa professionen verkar ha ändrats och kanske fortfarande är i en förändring, därför anses det fortsatt viktigt att undersöka skolkuratorns roll inom elevhälsan och skolverksamheten. Ännu ett tema vilket inte varit i fokus med tanke på denna studiens syfte, är skolkuratorns redogörelse för sitt arbete eller snarare brist på sådan. Det har uppfattats som att det inte finns någon direkt utvärdering av skolkuratorns arbete eller att denne har krav på att redogöra för sitt arbete. Intresset för varför det är så har väckts och anses vara värdefullt att studera. En skolkurator i studien beskrev hur hon vänt sig till en extern handledare för att kunna lufta, få bekräftelse och kritik. Varför inte alla skolkuratorer gör något liknande är intressant och framför allt varför skolverksamheten inte intresserar sig mer för skolkuratorns arbete.

Det hade också varit intressant att undersöka skolkuratorernas egna syn på sin roll inom elevhälsan och multiprofessionella team jämfört med den allmänna uppfattningen. Då vår syn på skolkuratorernas roll har förändrats under studiens gång, möjligtvis för att vi fått ta del av skolkuratorernas egna uppfattning, hade en jämförelsestudie av skolkuratorns egen syn och den anmäla varit intressant. Därtill har en tanke kring tidigare utbildning bland skolkuratorer väckts, då intervjupersonerna i denna studie kommer från olika akademiska bakgrunder. Karl, som ensamt bland intervjupersonerna inte var utbildad socionom, skiljde sig mest från de övriga. Intressant hade alltså varit att undersöka vilken påverkan skolkuratorernas akademiska bakgrund kan ha för deras syn på professionen.

7 Referenslista

Abbott, Andrew Delano (1988). *The system of professions: an essay on the division of expert labor*. Chicago: Univ. of Chicago Press.

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber

Akademikerförbundet SSR (u.å). Skolans psykosociala expert
[\[https://akademssr.se/ion-karriar/yrkesfragor/socionom/skolkurator\]](https://akademssr.se/ion-karriar/yrkesfragor/socionom/skolkurator) (Hämtat: 2022-03-26).

Andersson, Katarina & Ahnlund, Petra (2021). Urvalets betydelse för kvalitativa intervjuer. I Ahnlund, Petra & Sauer, Lennart (red.). *Att forska i socialt arbete: utmaningar, förhållningssätt och metoder*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 199-212.

Backlund, Åsa (2007). *Elefvård i grundskolan: resurser, organisering och praktik*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet.

Backlund, Åsa & Inger, Linblad (2017). Hälsofrämjande och förebyggande arbete – vad innebär det och hur kommer vi dit? I Backlund, Å., Högdin, S. & Weitz, Y.S. (red.), *Skolsocialt arbete: skolan som plats för och del i det sociala arbetet* (s. 53–64). Malmö: Gleerups.

Bourdieu, Pierre (1992). *Kultur och kritik: anföranden*. Göteborg: Daidalos

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Stockholm: Liber

D-Wester, Yvonne (2005). *Socionomen i skolan*. 1. uppl. Stockholm: Gothia

Edwards, LaWanda; Grace, Ronald & King, Gwendolyn (2014). Importance of an Effective Principal-Counselor Relationship. *Alabama Journal of Educational Leadership*, 1: 34–42.

Enell, Sofia & Denvall, Verner (2018). *Att överskrida gränser för barnens bästa: tidigt och förebyggande arbete i Växjö kommun*. Växjö: Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet.

Franco, Maria da Glória; J. Beja, Maria; Candeias, Adelinda & Santos Natalie (2017). Emotion Understanding, Social Competence and School Achievement in Children from Primary School in Portugal. *Frontiers in Psychology*, 8: 1-15.

Garon-Carrier, Gabrielle; Guay, Frédéric; Dionne, Ginette; Séguin, Jean R; Boivin, Michel; Kovas, Yulia; Lemelin, Jean-Pascal; Vitaro, Frank & Trembley, Richard E (2016). Intrinsic Motivation and Achievement in Mathematics in Elementary School: A Longitudinal Investigation of Their Association. *Child Development*, 87(1): 165–175.

Guvå, Gunilla & Hylander, Ingrid (2012). Diverse perspectives on pupil health among professionals in school-based multi-professional teams. *School psychology international*, 33(2): 135–150.

Isaksson, Cristine (2014). Skolkuratorers handlingsutrymme: gränser, legitimitet och jurisdiktion, *Socialvetenskaplig tidskrift*, 21(1): 47–66.

Isaksson, Cristine (2016). Den kritiska gästen: en professionsstudie om skolkuratorer. *Studier i socialt arbete vid Umeå universitet*. Umeå : Umeå universitet.

Lipsky, Michael (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. 30th anniversary expanded ed. New York: Russell Sage Foundation

Odenbring, Ylva; Johansson, Tomas & Lunneblad, Johannes (2018). “Det är svårt för skolan när det inte är uppenbara försummelser” - Elevhälsan, utsatta elever och social klass. *Educare*, 2018(1): 26–42.

Quílez-Robres, Alberto; Moyano, Nieves & Cortés-Pascual, Alejandra (2021) Motivational, Emotional, and Social Factors Explain Academic Achievement in Children Aged 6–12 Years: A Meta-Analysis, *Education Sciences*, 11 (513): 1-22.

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015) Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber

Reuterswärd, Marina & Hylander, Ingrid (2017) Shared responsibility: School nurses' experience of collaborating in school-based interprofessional teams. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 31 (2): 253–262.

SFS 2010:800 *Skollagen*

Skolverket. (2022). *Elevhälsa*. Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/elevhalsa> (Hämtad: 2022-03-26).

Svensson, Kerstin; Johnsson, Eva & Laanemets, Leili (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. 1. uppl.. Stockholm: Natur & kultur

Svensson, Louise (2010). *Mobbning i arbete: arbetsorganiseringens inverkan på handlingsutrymmet och mobbningprocessen*. Diss. Örebro: Örebro universitet, 2010. Örebro.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

8 Bilagor

8.1 Bilaga A - Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

- Får man fråga hur gammal du är?
- Vad har du för akademisk bakgrund?
- Hur länge har du arbetat som skolkurator?
- Hur kommer det sig att du valde att arbeta som skolkurator?
- Har du andra arbetserfarenheter inom socialt arbete innan du blev skolkurator?
- Hur skulle du beskriva en vanlig dag på jobbet?

Tematiserade frågor:

Samverkan:

- Skulle du kunna beskriva hur ditt arbetsteam ser ut och vilka det består utav?
- Samverkar du med elevhälsoteamet gällande elevernas skolresultat, eller behandlar den samverkan enbart annat?
- Hur samverkar du med lärarna i förhållande till elevernas utbildning & lärande?
- På vilket sätt får du insyn i elevernas hälsa?
- Får du insyn i hur det går för eleverna i skolan? (Hur?)
- Hur ser samverkan med rektorn/rektorer ut när det kommer till elevernas skolgång?
- Anser du att en samverkan på arbetsplatsen är viktig för eleverna? Varför/varför inte

Samtal & möten:

- Hur gör du dig själv tillgänglig för eleverna?
- Hur högt prioriteras elevernas skolresultat för dig som skolkurator?
- Upplever du att elevernas skolresultat hänger ihop med deras hälsa, eller vice versa?
- Är det vanligt förekommande att eleverna pratar om hur det går i skolan?
- Hur brukar eleverna du träffar ligga till i skolan?
- Vilken stöd & hjälp kan du erbjuda elever gällande deras skolgång & skolresultat?
- Har du samtal med elevernas vårdnadshavare?
- Om ja, hur ser ett samtal med vårdnadshavare angående elevens skolgång ut & vad innefattar det?

Uppföljning:

- Hur beskriver du ett lyckat möte med en elev?
- Hur beskriver du ett misslyckat möte med en elev?
- Får du någon respons av ditt arbete från övrig personal på skolan?
- Kan denna respons handla om elevernas skolgång, isåfall, hur kan den se ut?
- Får du någon respons av ditt arbete från eleverna/vårdnadshavarna?
- Kan denna respons handla om skolgången, isåfall, hur kan den se ut?

8.2 Bilaga B - Introduktionsbrev

Hej skolkuratorer!

Vi är två Socionomstudenter vid Lunds Universitet som heter Viktor Wennström och Jonathan Riegler. Vi läser för närvarande vår sjätte termin och vi är i full gång med vårt examensarbete, där vi skulle vilja genomföra en studie baserad på intervjuer.

Vår tanke är att skriva om skolkuratorers syn på sin egen roll i elevernas utbildning & lärande. Intervjun beräknas ta ca. en timme och kommer att genomföras enskilt med varje kurator. Vi är flexibla gällande både tid och plats (digitalt eller fysiskt). Vi tar hänsyn till ditt deltagandes konfidentialitet och anonymiserar er i presentationen av resultatet. Efter slutförd studie förstörs intervjumaterialet, även det för er anonymitet. Intervjun är givetvis frivillig och kan avbrytas när som helst, både före, under och efter intervjun. Intervjun kommer att behöva spelas in för att vidare kunna transkriberas. Vi kommer även behöva spela in ditt samtycke till deltagande i studien för uppfylla etiska krav.

Vi uppskattar verkligen ert deltagande och hoppas att ni vill hjälpa oss att framföra en ytterligare bild av arbetet som skolkurator. Vid frågor och funderingar eller intresse att delta i studien når ni oss via mail. Vårt arbete förväntas bli färdigställt i Juni månad. Därefter finns det möjlighet att ta del av arbetet om så önskas.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar, Viktor Wennström och Jonathan Riegler

wennstrom.viktor@gmail.com

jo2811ri-s@student.lu.se

Handledare: Mikael Sandgren

mikael.sandgren@soch.lu.se